

<http://doi.org/10.22133/mtlj.2024.421723.1258>

American Jurisprudence in the Protection of Literary and Graphic Characters in the Copyright System

Mehdi Zahedi¹ , Sara Solhchi^{2*}

¹ Associate Prof., Public International Law, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

² MA. in Intellectual Property Law, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Article Info

Abstract

Original Article

Received:

21-10-2023

Accepted:

24-04-2024

Keywords:

American Jurisprudence

Copyright

Literary Characters

Graphic Characters

In recent decades, intellectual property rights have followed a path of development and evolution with the issuance of judicial decisions in parallel with the technical and social developments of society. Supporting the entertainment industry, which today has a significant share of economic circulation, is one of these developments. The intricacies surrounding the ownership of literary and graphic characters, integral components of the entertainment sector, and the protection of their creators' rights pose complex challenges within the copyright framework. This article addresses the conditions under which literary and graphic characters are protected under American judicial procedure, using an analytical-descriptive method and library-based information collection. It also examines the exceptions to this protection. Research findings reveal that American jurisprudence differentiates between literary and graphic characters, and gives more support to graphic characters than literary characters because of their visual impact on readers' minds. Exceptions to creators' rights include fair use, the Scenes à Faire Doctrine, and fan fiction.

*Corresponding author

e-mail: sara_solhchi@atu.ac.ir

How to Cite:

Zahedi, M., & Solhchi, S. (2025). American Jurisprudence in the Protection of Literary and Graphic Characters in the Copyright System. *Modern Technologies Law*, 6(11), 23-51.

Published by University of Science and Culture <https://www.usc.ac.ir>

Online ISSN: 2783-3836

1. Introduction

Over the past decades, the issue of intellectual property rights has gained more and more importance as a result of developments in technology and changes in the social climate. The entertainment industry in particular has always been a major subject of this legal discussion because it is highly reliant on fictional characters, both literary and graphic. These characters are not just products of the imagination. They are very much part of the fabric of our culture and society. They are also a valuable source of income for the entertainment industry. Once introduced to the public through books and films, they become a form of intellectual property that requires solid protection under the law. The complexity of protecting fictional characters under copyright law has become increasingly apparent. While international frameworks exist to safeguard artistic and literary works, specific regulations addressing fictional characters remain largely ambiguous. This gap has prompted a closer examination of judicial rulings, especially in the United States. There are exceptions to the protection of fictional characters such as fair use, the doctrine of scenes à faire, and fanfiction, all of which complicate the legal landscape for creators. In the United States, the landmark case of *Walt Disney Productions v. Air Pirates* (1984) set an important precedent: the court ruled that “iconic creatures of the imagination like Mickey Mouse are entitled to a substantial statutory term of copyright protection.” Legal protection of fictional characters is divided into distinct categories for literary and graphic characters in American jurisprudence. The legal protection of graphic characters is usually stronger because they make an immediate visual impact. A fictional literary character, on the other hand, needs to be more fully developed to be eligible for copyright protection. In Iran, the legal framework is silent on the question of whether fictional characters can be protected independently of their creators. Even though Iran has certain laws in place that protect authors’ rights, it is uncertain whether these laws would extend to fictional characters. The way these laws are interpreted theoretically could provide an avenue to protect fictional characters. It is necessary to identify and address the violations by working together with legal scholars. This research will explore the American legal precedents on the protection of fictional characters and the exceptions to this protection. By understanding these dynamics, it becomes evident that a proactive approach is necessary for countries like Iran to align their copyright laws with international standards, thereby fostering a supportive environment for their creative industries and ensuring that creators’ rights are upheld in an increasingly competitive global market.

2. Methodology

The present research utilized the descriptive-analytical method, library expression for collecting information. It was designed to study the status of fictional characters from the perspective of intellectual property rights which include legal protections of fictional characters, the problematics and complexities of copyright protection for fictional characters, especially in American contexts, considering some judicial rulings and legal precedents. Additionally, it investigates differing opinions on the feasibility of establishing specific regulations for the protection of fictional characters in Iran, considering both domestic and international legal standards.

3. Results and Discussions

Regardless, copyright laws for fictional characters in all these countries have interpreted these characters as stand-alone entities that deserve special protection, albeit the laws do not always meet the needs of fictional characters. Judicial interpretations of laws and case law are possible avenues to support fictional characters as the primary works.

Judges in US law have developed three important tests to help them promote fictional characters’ protection: the Distinctly Delineated test, the Story Being Told Test, and a Three-Part Test. The courts use these tests to determine whether the character is sufficiently individualized and developed to deserve copyright protection.

Courts examining case law tend to be more lenient with granting protection to graphic characters since they are visually impactful immediately to audiences. On the other hand, they tend to be more reticent about literary characters, granting support only when convinced of the developed nature of the characters. Courts continue to argue that a character must be transformed from a mere idea to a concrete expression to be protected by copyright. Since literary characters do not have a concrete visual form, the distinction between a supportable expression and an unsupportable idea becomes unavoidable. Some courts have expressed their reluctance to grant copyright protection to literary characters due to this ambiguity. Although many literary characters are developed within the context of their works, this ambiguity complicates the protection and distinction of such characters. In some cases, this results in denying support to such characters in copyright law.

Furthermore, copyright law contains numerous exceptions that affect the exclusive rights of fictional characters, allowing uses by the public to balance the creator's interests with the public's right access to and use creative works.

The most obvious one is a narrow exception called fair use, which allows limited use of copyright material without the permission of the copyright owner. The doctrine of scenes à faire, another important exception, holds that some elements are so typical to that genre or narrative that they cannot be copyrighted. For example, certain character traits or storylines are so typical to certain genres or contexts that they cannot qualify for exclusive rights. For example, a superhuman hero might be considered a standard archetype within a superhero genre, and thus might not merit protection if it is strikingly similar to other established characters in the genre.

Moreover, when a character's copyright expires – generally after a term set by statute – the character enters the public domain, and anyone can use, copy, or adapt the character without permission or royalty payments. Characters entering the public domain opens the door to creativity and innovation by encouraging new works that incorporate or interpret an existing character; it encourages cultural exchange and pluralistic interpretations that can enrich a body of work; and it facilitates artistic exchange and expression. These exceptions are essential to ensuring a healthy creative ecosystem, where creators and consumers can thrive. They ensure that creators' rights over their original works do not automatically lead to dead ends, where others wishing to borrow from or re-imagine their subject matter cannot do so without infringing an existing copyright.

Overall, while there is a legal framework to protect fictional characters, challenges still loom large. The line that is drawn between graphic and literary characters has important consequences for the extent of the protection available, and the evolution of new genres of works will require courts to consider how far the law must adapt to new creative realities.

4. Conclusion and Future Research

The results showed that US courts tend to be more lenient in granting protection to graphic characters than to literary characters, because of their visual nature. On the other hand, judges tend to apply stricter standards when it comes to literary characters. Courts have ruled that fictional characters should go beyond a mere idea and should be articulated in a particular and definite way to qualify for copyright protection. Fictional characters are also not expressly provided for independent protection in Iran, although some protections may be granted to them under the Law for the Protection of Authors, Composers, and Artists (1969) and the draft law on the protection of literary and artistic rights (1996) if the 'protected works' provisions in the 1969 law are interpreted broadly. These works may extend to fictional characters and a narrow interpretation of works will require them to be classified under other categories such as literary or artistic works to qualify for protection. To date, no Iranian courts have directly addressed this issue. It seems that to determine violations in the field of fictional character rights, it would be necessary for judges to cooperate with experts in the field of art and literature. The study concludes with the following recommendations: Considering the developments in the field of copyright around the world, Iran must amend its national legislation and establish specific rules and procedures for the protection of fictional characters. Furthermore, Iran can benefit from the American judicial practice in developing suitable solutions to the problems

that exist in this field. It is suggested that Iran's legal authorities take a proactive approach to this topic. Doing so will bring Iran's copyright laws in line with international standards, and it will promote the growth of Iran's entertainment industry in the competitive global market. Protecting the rights of creators will also support Iran's creative industries by preventing unauthorized use and infringement of their work not only domestically but also abroad. Furthermore, it will make Iran a hub for cultural exchange on a global scale. Establishing a clear legal framework for the protection of fictional characters would foster creativity and innovation in the entertainment sector within Iran.

حقوق فناوری‌های نوین

<http://doi.org/10.22133/mtlj.2024.421723.1258>

رویه قضایی آمریکا در حمایت از شخصیت‌های ادبی و گرافیکی در نظام کپی‌رایت

مهدی زاهدی^۱، سارا صلح‌چی^{۲*}

^۱ دانشیار حقوق گروه حقوق بین‌الملل عمومی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

^۲ دانش‌آموخته کارشناس ارشد حقوق مالکیت فکری، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
مقاله پژوهشی	
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۲۹	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۰۵	
واژگان کلیدی: رویه قضایی آمریکا کپی‌رایت شخصیت‌های ادبی شخصیت‌های گرافیکی	در دهه‌های اخیر، حقوق مالکیت فکری به موازات پیشرفت‌های فنی و اجتماعی جامعه، با صدور آرای قضایی، مسیر تطور و تکامل خود را پیموده است. حمایت از صنعت سرگرمی که امروزه سهم چشمگیری از گردش اقتصادی را به خود اختصاص داده است، از جمله این پیشرفت‌ها به شمار می‌رود. چگونگی مالکیت شخصیت‌های ادبی و گرافیکی جزء جدایی‌ناپذیر صنعت سرگرمی است و حمایت از حقوق پدیدآورندگان آن‌ها از موضوعات چالش‌برانگیز نظام کپی‌رایت است. این مقاله می‌کوشد با روش تحلیلی-توصیفی و شیوهی گردآوری اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای با بررسی رویه قضایی آمریکا به این پرسش پاسخ دهد که در رویه قضایی این کشور از شخصیت‌های ادبی و گرافیکی تحت چه شرایطی حمایت می‌شود و استثنائات این حمایت چیست؟ دستاورد پژوهشگران این است که رویه قضایی آمریکا بین شخصیت‌های ادبی و گرافیکی تفکیک قائل می‌شود و از شخصیت‌های گرافیکی به دلیل تأثیر بصری آن‌ها در ذهن خوانندگان به نسبت شخصیت‌های ادبی حمایت بیشتری به عمل می‌آورد. استفاده منصفانه، دکرین تکرار صحنه‌های مشابه و فن فیکشن از استثنائات حقوق پدیدآورنده در این خصوص محسوب می‌شود.
*نویسنده مسئول رایانامه: sara_solhchi@atu.ac.ir	

نحوه استناددهی:

زاهدی، مهدی، و صلح‌چی، سارا (۱۴۰۴). رویه قضایی آمریکا در حمایت از شخصیت‌های ادبی و گرافیکی در نظام کپی‌رایت. حقوق فناوری‌های نوین، ۶(۱۱)، ۲۳-۵۱.

ناشر: دانشگاه علم و فرهنگ <https://www.usc.ac.ir>

شاپای الکترونیکی: ۳۸۳۶-۲۷۸۳

مقدمه

شخصیت‌های خیالی، از جمله شخصیت‌های ادبی و گرافیکی، زاده ابتکار خالقان خود هستند که معمولاً به شکل کتاب یا فیلم ظاهر می‌شوند. این شخصیت‌ها عناصر اساسی برای ارتقای ایده‌ها و داستان‌های نوآورانه پدیدآورندگان محسوب می‌شوند. امروزه این شخصیت‌ها از طریق آثار خلاقانه‌شان می‌توانند تأثیر بسزایی در مخاطبان بگذارند. شخصیت‌های تخیلی وجودهای منحصر به فردی هستند که لازم است به منزله یک دارایی فکری حمایت شوند. شخصیت‌های خیالی در رسانه‌های اجتماعی حساب‌های کاربری دارند که به دست مدیران صفحات به روزرسانی می‌شوند و به طور مداوم محتوایی در آن‌ها منتشر می‌شود. این ارتباطات به روز و پیوسته شخصیت‌ها با مخاطبان، موجب خلق یک تجربه اجتماعی متفاوت در دنیای واقعی می‌شود. مرد آهنی^۱، تارزان^۲، میکی موس^۳، جیمز باند^۴ و هری پاتر^۵ نمونه‌هایی از شخصیت‌های خیالی مشهورند. چنین شخصیت‌هایی باعث ایجاد ارتباطات فردی و انسانی ما با داستان‌ها و دنیای خیالی می‌شوند و حتی می‌توانند ما را به الهام و خلاقیت جدید سوق دهند.

همان‌طور که می‌دانیم، پدیدآورنده یک اثر برای خلق اثر خود تلاش زیادی می‌کند و با توجه به این‌که اثر مذکور مخلوق فکری او به شمار می‌آید، لازم است از مزایا و حاصل تلاش خلاقانه خود بهرمنده شود و از استفاده دیگران از اثر خود جلوگیری کند. حقوق مالکیت فکری و به طور خاص، حقوق کپی‌رایت به منظور ارتقا و پیشرفت فرهنگی جامعه، از آثار ادبی و هنری و همچنین شخصیت‌های مذکور حمایت می‌کند و حقوق اخلاقی، اقتصادی و انحصاری مشخصی را برای صاحبان آثار ایجاد می‌کند.

طی قرن گذشته و با وجود وضع قوانین مالکیت فکری در کشورهای مختلف در خصوص آثار مختلف ادبی و هنری، قواعد مشخصی برای حمایت از شخصیت‌های خیالی پیش‌بینی نشده است؛ با این حال، رویه قضایی آمریکا با صدور آرای متعدد و تفسیر موسع از قوانین موجود تلاش کرده قواعد حمایتی موجود در حقوق کپی‌رایت را به پدیدآورندگان شخصیت‌های خیالی تسری دهد. در نظام قانون‌گذاری ایران، شخصیت‌های خیالی به طور مستقل حمایت نشده‌اند. قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ و همچنین در پیش‌نویس لایحه قانون حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط از شخصیت‌های خیالی به منزله مصادیق آثار حمایت‌شده نامی برده نشده است؛ با این حال چنانچه به تمثیلی بودن آثار حمایت‌شده در ماده ۲ قانون ۱۳۴۸ قائل باشیم، از شخصیت‌های خیالی هم می‌تواند با داشتن شرط اصالت حمایت شود و چنانچه آثار نام‌برده در این ماده را حصری بدانیم، می‌توان آن‌ها را در ذیل بند یک به عنوان اثر ادبی و هنری حمایت کرد.

هدف اصلی این پژوهش، تبیین چگونگی امکان حمایت از حقوق شخصیت‌های ادبی و گرافیکی در رویه قضایی دادگاه‌های آمریکاست. بدین منظور و پس از ارائه مفهوم شخصیت‌های ادبی و گرافیکی، با تفکیک این دو نوع شخصیت، رویه قضایی آمریکا را در پرونده‌های مختلف تجزیه و تحلیل کرده و در پایان، استثنائات حقوق پدیدآورندگان شخصیت‌های خیالی از منظر رویه قضایی آمریکا ارائه می‌شود.

1. Iron Man.
2. Tarzan.
3. Mickey Mouse.
4. James Bond.
5. Harry Potter.

۱. مفهوم شخصیت‌های ادبی و گرافیکی

۱-۱. شخصیت‌های ادبی

شخصیت‌های ادبی در آثار ادبی نظیر رمان، داستان و فیلم‌نامه، با پرورش خلاقانه تخیل نویسنده شکل می‌گیرند (Muthoharoh, 2021, p. 62). شرلوک هولمز^۱، هرکول پوارو^۲ و هری پاتر^۳ نمونه‌های شاخص این شخصیت‌ها هستند که در چهارچوب آثار ادبی خلق شده‌اند. خوانندگان این شخصیت‌ها را از طریق زبان و داستان اثر درک می‌کنند و ممکن است تفسیر هر خواننده از این شخصیت‌ها، به شیوه‌های گوناگونی باشد (Crownllp, 2022). در واقع شخصیت ادبی نتیجه‌ی نوعی آفرینش هنری ناملموس است که عمیقاً به کلمات نویسنده و خیال خلاقانه خواننده وابسته است (Niro, 1992, p. 362).

۱-۲. شخصیت‌های گرافیکی

شخصیت‌های گرافیکی، به منزله نمایشی بصری از داستان یا اثر هنری، عمدتاً به صورت طراحی‌های کارتونی، در بستر کتاب مصور^۴، کارتونی^۵ و دیگر نمایش‌های گرافیکی ظاهر می‌شوند (De Biswas, 2004, p. 149). ویژگی بارز این شخصیت‌ها در قابلیت ارتباط و درک توسط حس بینایی مخاطبان است؛ میکی موس^۶، اردک دونالد^۷ و خرگوش باگز^۸ نمونه‌های بارز این دسته شخصیت‌ها هستند. این شخصیت‌ها با خلاقیت ذهن نویسنده، با ویژگی‌های جسمانی خاص و ارتباط مستقیم با مخاطبان، درک‌پذیر می‌شوند. در مقایسه با شخصیت‌های ادبی، به دلیل نیاز کمتر به تخیل عمیق مخاطبان، درک این گونه شخصیت‌ها به سادگی ممکن است (Bavana, 2021, p. 322).

۱-۳. اهمیت تفکیک شخصیت‌های ادبی و گرافیکی

شخصیت گرافیکی شخصیتی است که با کارتونی یا دیگر نمایش‌های گرافیکی به تصویر کشیده می‌شود؛ بنابراین ظاهر فیزیکی و شخصیت‌پردازی آن از نظر بصری برای خوانندگان آشکار است؛ اما شخصیت ادبی، شخصیتی در آثار ادبی است که ظاهر فیزیکی آن جنبه بصری ندارد و با شخصیت‌پردازی در ذهن هر خواننده به وجود می‌آید. چنین تصویری نیاز به مطالعه وسیع و تحلیل اطلاعات در طول صفحات کتاب دارد و فقط به مطالعه یک پاراگراف یا یک سطر محدود نمی‌شود؛ بنابراین شخصیت برای خواننده آشکار نیست و تصویری کامل از شخصیت ادبی از طریق تعاملات و رفتارهای مختلف در طول داستان به وجود می‌آید (Judge, 2009, p. 55). تفاوت مذکور در زمان حمایت کپی‌رایت حائز اهمیت می‌شود؛ چراکه از نظر دادگاه‌های آمریکا، برخلاف شخصیت‌های ادبی، حمایت از شخصیت‌های گرافیکی راحت‌تر است؛ زیرا هیچ‌گاه دو نفر، که شخصیت ادبی را مطالعه کرده‌اند، آن شخصیت خاص را به یک شکل نمی‌بینند. از آنجاکه تصاویر و گرافیک نسبت به توصیفات ادبی بیشتر قابل شناسایی هستند، به طریق اولی حمایت از آن‌ها آسان‌تر و در مفهوم مخالف، حمایت از شخصیت‌های ادبی سخت‌تر است (Davidow, 1983, pp. 544, 547-548).

1. Sherlock Holmes
2. Hercule Poirot
3. Harry Potter

۴. گفتنی است که شخصیت‌های موجود در کمیک بوک یا کتاب مصور از نوع شخصیت گرافیکی است. معیار تمیز شخصیت گرافیکی از ادبی در این است که در شخصیت گرافیکی همه مخاطبان تصویر واحدی را از شخصیت در نظر دارند؛ اما در شخصیت ادبی هریک از خوانندگان با اوصافی که از شخصیت ارائه شده تصور خود را دارند و ممکن است تصور هر کس با دیگری متفاوت باشد؛ درحالی که پدیدآورنده کتاب مصور با به تصویر کشیدن شخصیت به همه مخاطبان، تصویر واحدی را ارائه می‌دهد.

۵. هنگامی که شخصیت کارتونی از قلمرو ایده خارج و وارد قلمرو بیان می‌شود، تصویری عینی و فیزیکی را منتقل می‌کند؛ برخلاف شخصیت‌های ادبی که فقط می‌توان آن‌ها را در ذهن یک شخص به تصویر کشید.

6. Mickey Mouse
7. Donald Duck
8. Bugs Bunny

۲. حمایت از شخصیت‌های گرافیکی در رویه قضایی آمریکا

شخصیت‌های ادبی و گرافیکی به‌عنوان زیرشاخه‌های شخصیت‌های خیالی شناخته می‌شوند. دادگاه‌ها با اجرای آزمون و معیارهای متعدد، از جمله معیار توصیف متمایز^۱، داستان روایت‌شده^۲ و معیار سه‌بخشی^۳ به حمایت از شخصیت‌های خیالی می‌پردازند. معیار توصیف متمایز از شخصیت‌های کلیشه‌ای^۴ حمایت نمی‌کند. بر این اساس، هرچه بسط شخصیت‌ها محدودتر و کمتر توسعه‌یافته باشد، شایستگی آن‌ها برای دریافت کپی‌رایت کمتر خواهد بود. این همان بهایی است که پدیدآورنده به‌دلیل ترسیم ابهام‌آمیز آنان باید متقبل شود. معیار داستان روایت‌شده بر این اساس استوار است که فقط در صورتی می‌توان حمایت مستقل از اثر را به شخصیت اعطا کرد که شخصیت برای داستان بسیار مهم باشد؛ به‌طوری‌که نتوان آن را از داستان جدا کرد. آزمون سه‌بخشی سه معیار را برای حمایت در نظر دارد: شخصیت باید دارای «کیفیت‌های فیزیکی و همچنین مفهومی» باشد و به «میزان کافی متمایز»، تا هر زمان که ظاهر شد به‌عنوان همان شخصیت تشخیص‌پذیر و حاوی عناصر منحصر به فرد بیان باشد (Lim, 2018, P. 107). دادگاه‌ها سطوح مختلفی از حمایت را برای هریک از این شخصیت‌ها ارائه کرده‌اند (Niro, 1992, p. 361)؛ از این‌رو لازم است هریک از این شخصیت‌ها را به‌طور مستقل بررسی کنیم.

۲-۱. پرونده هوایماربا

پرونده والت دیزنی پروداکشن علیه هوایماربا^۵ در مورد حمایت از شخصیت‌های گرافیکی است. در این پرونده، امکان اعطای حمایت کپی‌رایت به شخصیت‌های معروف دیزنی، از جمله میکی ماوس^۶ اردک دونالد^۷ و گوفی^۸ پذیرفته شد. خوانندگان مستقیماً و بدون هیچ پنهان‌سازی، بیش از هفده شخصیت کارتونی دیزنی را در کتاب‌های مصور بزرگسالان با عنوان هوایماربا^۹ کپی و از آن‌ها استفاده کرده بودند. در این کتاب‌ها، شخصیت‌های دیزنی در نقش «اعضای فعال گروه ضدفرهنگی با تفکر آزاد، بی‌بندوبار و مصرف‌کننده مواد» معرفی شدند (Niro, 1992, pp. 361-362). شباهت مدنظر به‌حدی بود که تصاویر و اسامی شخصیت‌ها نیز با شخصیت‌های اصلی مشابه بود. شرکت دیزنی با طرح دعوی مدعی شد که استفاده از این شخصیت‌ها توسط خوانندگان، حقوق کپی‌رایت را نقض کرده است.

دادگاه در این راستا اعلام کرد که شخصیت‌های موجود در اثر، قابل حمایت‌اند و رأی را به نفع خواهان صادر کرد^{۱۰}؛ اما در مورد این‌که آیا این شخصیت‌ها به‌صورت مستقل نیز حمایت‌شدنی هستند، توضیحات کافی ارائه نشد. دادگاه با تفسیر قانون^{۱۱} کپی‌رایت ۱۹۰۹ آمریکا، شخصیت‌های به‌کارگرفته‌شده در کتاب هوایماربا را به‌عنوان «بخش‌های تشکیل‌دهنده» اثر مشمول کپی‌رایت، در کارتون‌های دیزنی توصیف کرد^{۱۲} و اعلام کرد کارتون‌های دیزنی «اثر» قابل حمایت بوده و نقض کپی‌رایت رخ داده است. دادگاه در ارزیابی خود از مصداق نقض به این نتیجه رسید که «تصویر شخصیتی کارتونی با فردیت و سایر خصوصیات آن درهم‌تنیده است» و نمی‌توان تفاوت‌ها را صرفاً به تصویر نسبت داد^{۱۳}.

1. Distinctly delineated test.

2. Story being told test.

3. Three-part-test.

4. Stock.

5. Walt Disney Productions. v. Air Pirates. 581 F.2d 751, 752 (9th Cir. 1978).

6. Micky Mouse.

7. Donald duck.

8. Goofy.

9. Air Pirate Funnies.

10. Walt Disney Productions. v. Air Pirates. 581 F.2d 751, 752 (9th Cir. 1978).

11. The copyright act 1909.

12. Walt Disney Productions. v. Air Pirates. 581 F.2d 751, 754 (9th Cir. 1978).

13. Walt Disney Productions. v. Air Pirates. 581 F.2d 751, 752 (9th Cir. 1978).

تفسیر دادگاه نشان می‌دهد که تصویر میکی موس با خصیصه‌های شخصیتی آن، به همان شکلی که در اثر اصلی به تصویر کشیده شده است، مجموعاً شخصیت کارتون میکی ماوس را تشکیل می‌دهد و می‌توان نتیجه گرفت که شخصیت‌ها به‌نوعی از اثری که در آن حضور دارند، مستقل‌اند. در این پرونده، بازنمایی تصویری و گرافیکی از شخصیت، به اعطای حمایت از میکی ماوس کمک کرد (Heitmann, 2015, p. 15).

تفکیک میان اثر اصلی و شخصیت در این رأی حکایت از آن دارد که دادگاه شخصیت‌ها را به‌عنوان آثاری مجزا ارزیابی کرده است. دادگاه همچنین بین شخصیت‌های ادبی و شخصیت‌های گرافیکی تفاوت قائل شد و بیان کرد: «احتمال داشتن مؤلفه‌های متمایز و منحصر به فرد برای شخصیت مجلات طنز، که هم ویژگی‌های فیزیکی و هم ویژگی‌های مفهومی دارد، بیشتر است»^۱. دادگاه در این پرونده، با تفکیک شخصیت‌های گرافیکی از شخصیت‌های ادبی مشکلات ناشی از توصیف یک شخصیت ادبی را توضیح داد (Thomas & Weiss, 2013, p. 11). نظر دادگاه در پرونده مذکور، بیانگر این امر است که دادگاه شخصیت‌ها را به‌منظور حمایت به‌صورت یک مجموعه در نظر می‌گیرد و به تمام خصوصیات شخصیت توجه می‌کند.

از نظر دادگاه، شخصیت‌های گرافیکی ذاتاً متمایزند و مشخصه‌های منحصر به فردی دارند. علاوه بر این، تمایز شخصیت‌های بصری و شخصیت‌های ادبی بر ابهام ذاتی در توصیف شخصیت‌های ادبی دلالت دارد و این واقعیت را ثابت می‌کند که تمایز آن‌ها از شخصیت‌های کلیشه‌ای^۲ دشوار است؛ زیرا خوانندگان باید آن‌ها را در ذهن خود مجسم کنند. با این حال، این تفکیک به معنای حمایت نکردن از شخصیت‌های ادبی نیست؛ همان‌طور که دادگاه در پرونده سالینگر علیه کالتینگ^۳ مقرر داشت که اگر شخصیت ادبی به اندازه کافی متمایز باشد، می‌تواند حمایت کپی‌رایت را مستقل از اثر اولیه دریافت کند (O'Neill, 2012, p. 294). گفتنی است شخصیت خیالی نباید «کلیشه‌ای»^۴ باشد. شخصیت کلیشه‌ای به‌عنوان «کهن‌الگو»^۵ی شخصیت داستانی در نظر گرفته می‌شود که مشمول حمایت کپی‌رایت نیست (Niro, 1992, p. 380). شخصیت‌های کلیشه‌ای به ایده‌ی ضمنی نزدیک‌ترند و هر نویسنده‌ای می‌تواند از آن‌ها استفاده کند. از آنجا که چنین شخصیت‌هایی فقط با قالبی خاص، یعنی ایده‌ی ضمنی آن‌ها قابل بیان‌اند، پس بر اساس کپی‌رایت قابل حمایت نیستند. در راستای حمایت از شخصیت خیالی، از بیان ایده حمایت به عمل می‌آید؛ بنابراین باید مشخص شود که آیا شباهت بین اثر اصلی و اثر نقض شده به دلیل ایده‌ها بوده است یا بیان ایده‌های منتقل شده توسط آثار مدنظر. گفتنی است که اگرچه یک ایده تحت حمایت کپی‌رایت نخواهد بود؛ اما توسعه چنین ایده‌ای حمایت می‌شود؛ بنابراین برخی شخصیت‌های خیالی ممکن است ایده‌های پدیدآورنده را نشان دهند؛ در حالی که برخی دیگر بیانی شایسته حمایت باشند. عناصر تشکیل دهنده یک شخصیت باید به اندازه کافی توسعه داده شوند تا اطمینان حاصل شود شخصیت به جای یک ایده در حوزه عمومی، یک بیان را تشکیل می‌دهد. در راستای مطالب مذکور آنچه اهمیت می‌یابد، تشخیص مرز باریک میان ایده از بیان منحصر به فرد است که نیازمند نگاهی ظریف و بررسی کارشناسانه آثار است.

۲-۲. پرونده نات و گیف

دادگاه‌ها در حمایت از شخصیت‌هایی که نوعی عناصر بصری ملموس دارند، به نسبت شخصیت‌های ادبی که تصویرشان تنها متکی به انتزاعات ذهن انسان است، آسان‌تر عمل کرده‌اند (Coe, 2011, p. 1313). موضوع مذکور را می‌توان در پرونده هیل علیه شرکت والن و مورتل^۶ مشاهده

1. Walt Disney Productions. v. Air Pirates. 581 F.2d 751, 752-753 (9th Cir. 1978).

2. Stock.

3. Salinger v. Colting. 641F. Supp 2d 250-251. (S.D.N.Y 2009).

۴. شخصیت‌های کلیشه‌ای، الگوهای تکرارشونده موقعیت و شخصیت هستند که به سرعت و به راحتی توسط مخاطب یا خواننده به دلیل ویژگی‌ها یا ویژگی‌های معمولی آن شناخته می‌شود.

این شخصیت‌ها اغلب نمایانگر شخصیت‌های تکراری و آشنا هستند که معمولاً در ادبیات، نمایشنامه و سایر اشکال داستان نویسی یافت می‌شوند. برای مثال جادوگر آتشین، شرور، قهرمان.

۵. Archetype؛ درون‌مایه‌های مشابهی را می‌توان در میان اساطیر متعدد و متفاوت پیدا کرد که تصاویری خالص در اسطوره‌های ملل، که از لحاظ زمانی و مکانی فاصله بسیار داشته‌اند، تکرار شده است. معمولاً این درون‌مایه‌ها معنا و فرهنگ مشترک را متبادر می‌کنند که آن‌ها را کهن‌الگو می‌نامند.

6. Hill v. Whalen & Martell, Inc., 220 F. 359 (S.D.N.Y. 1914).

کرد. خواهان در این پرونده صاحب امتیاز انحصاری حقوق کارتون‌های دو فرد خیالی به نام نات و گیف را به تصویر می‌کشد. خواننده تئاتری به نام «در سرزمین کاریکاتور»^۱ را ترتیب داد که دو شخصیت بارز به نام‌های «مات»^۲ و «جف»^۳ در آن نقش آفرینی می‌کردند. تأثیرگذاری این دو شخصیت در بینندگان، به گونه‌ای بود که احساس می‌شد این شخصیت‌ها به شدت با شخصیت‌های مشهور «نات و گیف» هماهنگی دارند. این دو شخصیت با لباس‌ها و آرایشی خاص به تصویر کشیده شده بودند و از کلماتی استفاده می‌کردند که با شخصیت‌های هنرمند اصلی، یعنی «نات و گیف»، همخوانی داشتند.^۴ خواهان مدعی بود که شخصیت‌های مات و جف نسخه کپی‌شده شخصیت‌های نات و گیف هستند. دادگاه با پذیرش ادعای خواهان اعلام کرد که اجرا و تئاتر خواننده، حقوق خواهان را نقض کرده است؛ زیرا هر فردی که این شخصیت‌ها را تماشا می‌کند، شباهت و ارتباط آشکار این دو اثر را متوجه می‌شود.^۵ پرونده مذکور مصداقی بارز و عیان بر این موضوع است که تشخیص نقض شخصیت‌های گرافیکی و امکان مقایسه آثار گرافیکی به مراتب آسان‌تر از شخصیت‌های ادبی است.

۲-۳. پرونده جیمز باند

دادگاه در پرونده مترو گلدن مایر علیه آمریکن هوندا^۶، شخصیت «جیمز باند» را به عنوان شخصیتی گرافیکی مشمول کپی‌رایت تشخیص داد. هوندا آگهی تبلیغاتی را تولید و منتشر کرده بود که به شخصیت جیمز باند شباهت داشت.^۷

خواهان استدلال می‌کرد که شخصیت باند به اندازه کافی منحصر به فرد است و از این رو، مستحق حمایت کپی‌رایت است. او این ادعا را با توجه به ویژگی‌های منحصر به فرد این شخصیت، از جمله قدرت بدنی، مهارت، خونسردی، تمایلات جنسی آشکار، عشق به مارتینیس^۸، «درخواست کشتن» و استفاده از اسلحه مطرح کرد. همچنین خواننده استدلال می‌کرد که باند مستحق دریافت کپی‌رایت نیست؛ زیرا این شخصیت از فیلمی به فیلم دیگر بسیار تغییر کرده و در طول سال‌ها از طریق تعدادی از بازیگران مختلف به تصویر کشیده شده است. همچنین حتی اگر باند به اندازه کافی ترسیم شده باشد، توسعه شخصیتی زیادی در این قهرمان تجاری وجود ندارد؛ بنابراین خواهان نمی‌تواند ادعا کند که او شخصیت باند را کپی کرده است.

دادگاه با این استدلال که جیمز باند در طول شانزده فیلمی که به تصویر کشیده شده است همواره دارای خصیصه‌های شخصیتی منسجمی بوده، از نظر خود حمایت کرد و با رد ادعای خواننده اظهار داشت که باند شخصیتی قابل کپی‌رایت دارد. جیمز باند ویژگی‌های شخصیتی خاصی دارد که در طول زمان و ظهور در فیلم‌های مختلف، توسعه یافته است. علاوه بر این، گرچه تعدادی از بازیگران مختلف این شخصیت را به تصویر کشیده‌اند، ویژگی‌های مختلف او ثابت مانده است و این که بازیگران زیادی می‌توانند باند را بازی کنند، بیانگر شخصیت منحصر به فرد وی است که با وجود تغییر در بازیگران، صفات خاصش ثابت می‌ماند. در پایان، دادگاه اعلام کرد که مخاطبان شخصیت‌هایی چون تارزان، سوپرمن، شرلوک هولمز یا جیمز باند را برای روایت داستان تماشا نمی‌کنند؛ بلکه انگیزه آن‌ها برای تماشا، قهرمانان موجود در آثار است؛ بنابراین فیلم جیمز باند بدون این شخصیت بی‌معناست. گفتنی است دادگاه در این پرونده با توجه به توضیحات مذکور از جمله این مورد که فیلم جیمز باند بدون وی بی‌معناست، حکم را بر مبنای معیار داستان روایت‌شده صادر کرده است (Bartholomew, 2000, p. 349)؛ البته به حکم مذکور انتقاداتی شده است. از نظر برخی حقوق دانان، این حکم کپی‌رایت را

1. In the land of cartoons.

2. Mutt.

3. Jeff.

4. Ibid.

5. Ibid.

6. Metro-Goldwyn-Mayer v. American Honda Motor Co., 900 F. Supp. 1287 (C.D. Cal. 1995).

۷. تبلیغ، زوج جوان و خوش‌پوشی را در خودروی هوندا «دل‌سول» نشان می‌دهد که با هلیکوپتری پیشرفته تعقیب می‌شوند. در ادامه شخصیتی شیطانی با بازوهای فلزی از روی سقف خودرو می‌پرد و آن‌ها را تهدید می‌کند. راننده مرد با مهارتی فوق‌العاده و نگاه عاشقانه به خانم جوان، سقف قابل جدا شدن هوندا را از آزاد (خوانندگان ادعا کردند این مورد، ویژگی اصلی است که از طریق تبلیغ برجسته شده است) و به سوی نیروی شیطانی پرتاب می‌کند و در نهایت وی را به فضا می‌اندازد و فرار سریع زوج جوان را ممکن می‌سازد.

8. Martinis.

نه تنها بر آثاری که آن نویسنده خلق کرده، بلکه به بخش درخور توجهی از ژانری که اثر در آن قرار می‌گیرد نیز اعطا می‌کند؛ مثلاً مردانی خوش‌قیافه همراه با بانویی زیبا و شرورهای عجیب و غریب. این نوع شخصیت‌ها تحت فشارند؛ اما آرامش عجیبی از خود نشان می‌دهند؛ حس شوخ‌طبعی و بذله‌گویی دارند؛ جذب دوستان زن خود می‌شوند و جذاب‌اند (Kurtz, 2013, p. 451). از نظر منتقدان، عناصری که به آن‌ها اشاره شد منحصر به فرد نیستند و در نتیجه حمایت از آن‌ها موجب محدودیت سایر پدیدآورندگان می‌شود؛ زیرا خواهان را محق می‌سازد از استفاده دیگران از شخصیتی مشابه و همچنین از تولید ژانر فیلم‌های اکشن مشابه جلوگیری کند (Kurtz, 2013, p. 451-452). شاید بتوان گفت شهرت شخصیت جیمز باند تأثیر بسزایی در نظر قاضی در صدور این حکم داشته است؛ اگرچه مشهور بودن یا نبودن شخصیت‌ها معیاری برای حمایت نیست.

۲-۴. پروندهٔ مرد شگفت‌انگیز^۱

حکم صادره در پروندهٔ کمیک کارآگاهی علیه انتشارات برونز^۲ برای تعیین کپی‌رایت شخصیت‌های گرافیکی از اهمیت فراوانی برخوردار است. خوانندگان در اثر خود، شخصیتی به نام «مرد شگفت‌انگیز»^۳ را خلق کردند که همان ویژگی‌های جسمی و عاطفی شخصیت کارتون معروف «سوپرمن» را داشت و تنها تفاوت آن‌ها در رنگ لباس‌هایشان بود.

دادگاه در رأی صادره بیان کرد: «این واضح است که خوانندگان چیزی بیشتر از ایده‌های کلی را استفاده کرده‌اند و از جزئیات ادبی و تصویری واقع در حقوق کپی‌رایت خواهان نیز بهره برده‌اند؛ تاجایی که نمایش‌های تصویری و توصیفات شفاهی مرد شگفت‌انگیز توصیف صرف از یک هرکول خیرخواه نیست؛ بلکه ترتیبی از حوادث و حالات ادبی را مجسم می‌کند که ابتکار خواهان است.»^۴ از نظر دادگاه، خوانندگان بیش از حد از انواع و ایده‌های کلی «سوپرمن» کپی‌برداری کرده‌اند.

رأی صادره نشان می‌دهد زمانی که شخصیت به اندازهٔ کافی و با جزئیات به تصویر کشیده شود، کپی‌رایت می‌تواند از آن حمایت کند. این که مرد شگفت‌انگیز نیز همانند سوپرمن ابرمرد بود، نمی‌توانست دلیلی بر نقض باشد. شخصیت باید از یک ایده به شکلی از بیان تبدیل شود. صرف مفهوم مردی با «قدرت‌های مافوق بشری» قابلیت حمایت ندارد؛ اما اگر آن ایده با ویژگی‌های خاصی، برای مثال آن‌طور که در سوپرمن وجود دارد تجلی یابد، آن وقت شخصیت به یک بیان تبدیل می‌شود و آن بیان خاص قابلیت حمایت کپی‌رایت را خواهد داشت. به عبارت دیگر، هر شخص دیگری آزاد است که شخصیتی با «قدرت‌های مافوق بشری» بسازد؛ اما باید ویژگی‌ها و صفاتی متفاوت از شخصیت موجود در «سوپرمن» را داشته باشد. دادگاه با احراز مشابهت بین ویژگی‌ها و رفتارهای اعجاب‌انگیز دو شخصیت، شخصیت مرد شگفت‌انگیز را ناقض حقوق کپی‌رایت شخصیت سوپرمن قرار داد و حکم به محکومیت خواننده صادر کرد.

۲-۵. پروندهٔ گودزیلا

در پروندهٔ کمپانی توهو علیه شرکت ویلیام مارو^۵، مبانی مورد استناد دادگاه همان مبانی پروندهٔ جیمز باند و دزدان هوایی است. در این پرونده، استودیوی فیلم‌سازی توهو ادعا کرد که علامت تجاری و حقوق مربوط به کپی‌رایت گودزیلا^۶ توسط ناشر کتابی کم‌مدی با عنوان گودزیلا نقض شده است. خواهان ادعا کرد که کتاب خواننده دارای عکس‌هایی از فیلم‌های دارای کپی‌رایت و همچنین تصویری از شخصیت گودزیلاست. علاوه بر این، عنوان کتاب خواننده به سبک متمایزی نوشته شده بود که خواهان از آن سبک در فعالیت‌های تجاری خود استفاده می‌کرد. خواننده معتقد بود از آن‌جا که گودزیلا در فیلم‌های مختلف اشکال و شخصیت‌های متعددی را به خود گرفته و هیچ ویژگی ثابتی ندارد، دارای حقوق

1. Superman

2. Detective Comics, Inc. v. Bruns Publications, Inc. 111 F.2d 432 (2d Cir. 1940)

3. Wonderman

4. Detective Comics, Inc. v. Bruns Publications, Inc. 111 F.2d 433-34 (2d Cir. 1940)

5. Toho Co. v. William Morrow & Co. 33 F. Supp 2d 1206 (C.D. Cal. 1998)

6. Godzilla

کپی‌رایت نیست. با این حال، دادگاه رأی را به نفع خواهان صادر کرد و بیان داشت که ویژگی‌های خاصی از گودزیلا وجود دارد که در هر فیلم‌نامه‌ای دیده می‌شود؛ چراکه شخصیت گودزیلا همیشه دایناسوری آتشین، غول‌پیکر و خوب است. از نظر دادگاه^۱، اگرچه شخصیت گودزیلا ممکن است در دنیای مدرن تغییر کرده باشد؛ اما دارای مجموعه‌ای ثابت از ویژگی‌هاست که آن را از سایر شخصیت‌ها متمایز می‌کند. در واقع حتی تبدیل شدن از هیولایی بدخواه به هیولایی خیرخواه، این واقعیت را تغییر نداد که گودزیلا همیشه دایناسوری ماقبل تاریخ، آتشین، غول‌پیکر، زنده و سالم در دنیای مدرن است. ملاحظه می‌شود در این پرونده نیز مجموعه‌ای از خصوصیات، که همواره تکرار می‌شوند، موجب به‌وجود آمدن برجستگی خاصی برای شخصیت گرافیکی می‌شود، برجستگی‌های شخصیتی که ایده‌ای را به یک بیان خاص تبدیل می‌کند. در واقع دادگاه در پرونده جیمز باند و گودزیلا، علاوه بر در نظر گرفتن ویژگی‌های متمایز این شخصیت‌ها، معتقد بود هسته‌ای از ویژگی‌های تغییرناپذیر و ثابت برای شخصیت در حال تکامل می‌تواند باعث حمایت کپی‌رایت از شخصیت شود.

۲-۶. پرونده پلنگ صورتی

در پرونده شرکت یونایتد آرتیست علیه کمپانی فورد موتور^۲، تصویر گرافیکی شخصیت مستقیماً کپی نمی‌شود؛ بلکه ویژگی‌های شخصیتی شخصیت خیالی خواهان کپی می‌شود. در این دعوی، دادگاه در تحلیل شباهت بین دو اثر، ویژگی‌ها و خصوصیات شخصیت‌های مورد بحث را «آن‌گونه که در کلیتشان ظاهر می‌شوند» با یکدیگر مقایسه کرد؛ بدین منظور جنبه‌های متعددی از شخصیت‌های متحرک گربه‌ها با هم مقایسه شد. خواهان مدعی بود که استفاده فورد از شخصیت گربه متحرک در کمپین تبلیغاتی تلویزیونی، حقوق شرکت یونایتد را در فیلم‌های سینمایی پلنگ صورتی^۳ و بازگشت پلنگ صورتی^۴ نقض کرده است. دادگاه با تشخیص این‌که تصاویر گرافیکی شخصیت‌های انیمیشن یکسان نیست، اعلام کرد که مقایسه فقط به تجزیه و تحلیل ویژگی‌های فیزیکی «محدود نمی‌شود». در واقع شخصیت‌ها نه تنها از لحاظ ظاهری متفاوت بودند، بلکه پلنگ صورتی شخصیتی دست و پاچلفتی داشت؛ در حالی که شخصیت خواننده به‌عنوان چهره‌ای قوی و مردانه به تصویر کشیده شده بود؛ بنابراین دادگاه علاوه بر ویژگی‌های فیزیکی آن‌ها، اعمال، حرکات، رنگ‌ها و موسیقی همراه شخصیت‌ها را با هم مقایسه کرد و متوجه شد که شخصیت فورد حقوق کپی‌رایت خواهان را نقض نکرده است (The Return of the Pink Panther, 2019). چنین رویکردی به‌طور مشابه در پرونده شرکت برادران وارنر علیه شرکت پخش آمریکایی^۵ اتخاذ شد. خواهان ادعا کرد که «رالف هینکلی»^۶، شخصیت اصلی برنامه تلویزیونی ای‌بی‌سی^۷، به نام «بزرگ‌ترین قهرمان آمریکایی»^۸ تا حد زیادی شبیه به بیان قابل حمایت سوپرمن است^۹. دادگاه «ادراک، تلقی و برداشت کلی شخصیت هینکلی» را بررسی کرد و دریافت که هینکلی اساساً شبیه به سوپرمن نیست و در نتیجه کپی‌رایتس را نقض نمی‌کند؛ از این‌رو رأی را به نفع خواننده صادر کرد. دادگاه سوپرمن را قهرمانی شجاع و مغرور توصیف کرد که زندگی‌اش را وقف مبارزه با نیروهای شیطان کرده است؛ اما هینکلی قهرمانی ترسو و بی‌میل است که مأموریتش را با اکراه می‌پذیرد و ترجیح می‌دهد به زندگی عادی خود ادامه دهد. در ژانر ابرقهرمانان، هینکلی از سوپرمن پیروی می‌کند، همان‌طور که در ژانر کارآگاه، بازرس کلوزو^{۱۰} از شرلوک هولمز پیروی می‌کند (Foley, 2008, p. 935)؛ بنابراین تلقی و برداشت کلی از شخصیت هینکلی اساساً شبیه به برداشت و تلقی از شخصیت سوپرمن نبود. هرچند در این پرونده‌ها، دادگاه به نفع خواننده رأی صادر کرد؛ تحلیل آرای صادره نشان می‌دهد که شباهت میان دو شخصیت صرفاً از جنبه بصری ارزیابی نمی‌شود، بلکه درک و

1. Toho Co. v. William Morrow & Co. 33 F. Supp 2d 1216 (C.D. Cal. 1998)

2. United Artists Corp. v. Ford Motor Co. 483 F. Supp. 89, 95 (S.D.N.Y. 1980)

3. Pink Panther

4. The Return of the Pink Panther

5. Warner Bros, Inc. v. Am. Broadcasting Companies, 523 F. Supp. 611 (S.D.N.Y. 1981)

6. Ralph Hinckley

7. ABC

8. America's greatest hero

9. Warner Bros., Inc. v. Am. Broadcasting Companies, 523 F. Supp. 615 (S.D.N.Y. 1981)

10. Inspector Clouseau

تلقی کلی از صفات و ویژگی‌های شخصیتی شخصیت‌ها در صورت تشابه می‌تواند موجب نقض کپی‌رایت شود. این نوع مقایسه دقیق و کلی بستری را در راستای گسترش خلاقیت و امکان ایجاد تولیدات جدید فراهم می‌کند.

۷-۲. پرونده رنگو

در پرونده شرکت یونیدیس جولی فیلم علیه شرکت پارامونت پیکچرز^۱، شخصیت خیالی که از فیلم به‌خاطر یک مشت دلار^۲ سرچشمه می‌گیرد، حضوری کوتاه در کارتون آمریکایی رنگو^۳ دارد^۴. پرونده مذکور در دادگاه ایتالیا رسیدگی شده است؛ اما به‌دلیل داشتن نکات متفاوت در اینجا مطرح می‌شود. دادگاه این سؤال را مطرح کرد که آیا شخصیت «مرد بی‌نام»^۵ شخصیتی مشمول حمایت کپی‌رایت است یا خیر؟ برای پاسخ به این سؤال، لازم بود ابتدا مشخص شود آیا شخصیتی که در رنگو ظاهر شده، به «مرد بی‌نام» از سه‌گانه سرجیو لئون^۶ اشاره دارد یا اشاره مستقیم به کلینت ایستوود^۷ است که این نقش را بازی می‌کند (Girardello, 2022).

قاضی برای پاسخ به این سؤال، چند نکته را ذکر کرد. او بر این واقعیت تأکید کرد که زمینه‌های این دو فیلم کاملاً متفاوت است. فیلم سرجیو لئون دراماتیک و بدبینانه است و بزرگسالان را مخاطب قرار داده؛ درحالی‌که رنگو بیشتر کودکان و حاوی ارجاعات بزرگسالان است. در ادامه ظاهر فیزیکی این دو شخصیت یعنی «مرد بی‌نام» و شخصیت «روح غرب»^۸ را مقایسه و اعلام کرد که روح غرب شباهت‌های آشکاری با «مرد بی‌نام» از نظر لباس مثل کلاه کابوی، حرکات مثل سیگارکشیدن، لحن صدا و ویژگی‌های بدنی دارد که یادآور بازیگر آن، کلینت ایستوود، است (Rajkumari, 2021). قاضی اظهار داشت که شخصیت تخیلی باید از بازیگری که آن را بازی می‌کند متمایز شود (EUIPO, 2022, p. 9). برای حمایت کپی‌رایت لازم است شخصیت خیالی، خارج از متن اصلی خود، قابل تشخیص و تمیز باشد؛ به‌عبارتی بیان آفرینش فکری متعلق به خالق، حتی خارج از زمینه‌ای که در ابتدا در آن قرار گرفته و خلق شده است، فوراً قابل تشخیص، دارای اصالت و مستقل باشد. با توجه به معیارهای فوق، دادگاه به این نتیجه رسید که شخصیت «مرد بی‌نام» در بین افواه عمومی یا در نقادی ناقدان فیلم یا آثار بعدی، هیچ‌گونه نفوذ یا ماندگاری پیدا نکرده است تا آن را به‌عنوان اثر خلاق و قابل‌شناسایی بتوان معرفی کرد. با توجه به این مقدمات، حال قاضی باید تصمیم بگیرد که آیا شخصیت فیلم رنگو به «مرد بی‌نام» اشاره دارد یا به بازیگر کلینت ایستوود (Labaume, 2021, pp. 36-38).

درنهایت، قاضی به این نتیجه رسید که وقتی شخصیتی خیالی اشاره واضحی به اثر قبلی دارد، می‌توان آن را به‌عنوان ادای احترام کوتاه به بازیگر یا کارگردان تداعی کرد (Bufithis, 2021). دادگاه در دعوی مطروحه، نمایش کلینت ایستوود در کارتون رنگو را از آنجاکه ادای احترامی آشکار به این بازیگر است و کمتر از دو دقیقه طول می‌کشد، استفاده‌ی منصفانه دانست و رأی به نفع خواننده صادر کرد (European Court of Justice, 2021). Innovation Council and SMEs Executive Agency, 2021) به نظر می‌رسد قاضی ایتالیایی شباهت‌ها را نادیده نگرفته و به آن پرداخته است. او مشابهت فیزیکی و ویژگی‌های شخصیت مرد بی‌نام را با شخصیت روح غرب و بازیگر کلینت ایستوود بررسی کرده و از طرفی به‌دلیل تفاوت‌های محتوایی، به این نتیجه رسیده که شخصیت مرد بی‌نام از اثر سرجیو لئون الهام گرفته و برای ادای احترام به بازیگر کلینت ایستوود استفاده شده است. این دیدگاه بیانگر زاویه دیدی متفاوت در تحلیل حقوقی ابعاد شخصیت خیالی است.

1. Unidis Jolie film v. Paramount Pictures Corporation.

2. Per un pugno di dollari

3. Rango

4. Court of Rome, Industrial Tribunal, Unidis Jolly Film v. Paramount Pictures Corporation, decision

n.6504/2021 R. G. 27160/2017, published on April 16, 2021. https://it.andersen.com/wp-content/uploads/2021/07/718_Trib.-Roma-16-04-21-character.pdf

۵. مرد بی‌نام شخصیتی در فیلم به‌خاطر یک مشت دلار

۶. کارگردان فیلم به‌خاطر یک مشت دلار

۷. بازیگر فیلم به‌خاطر یک مشت دلار

۸. شخصیت خیالی کارتون آمریکایی رنگو

۲-۸. پرونده جناب خان

عروسک جناب خان از ابتدا در مجموعه کوچه مروارید استفاده شد که به صورت محدود در شبکه نمایش خانگی منتشر شد. بعد از آن، پای این عروسک به برنامه تلویزیونی خندوانه باز شد و در اندک زمانی شهرت و محبوبیت بسیاری پیدا کرد. بعد از مدتی سعید سالارزهی، کارگردان مجموعه کوچه مروارید، اعلام کرد عروسک جناب خان متعلق به اوست و صاحب تمام حقوق مادی و معنوی آن است؛ بنابراین با حضور این شخصیت در برنامه خندوانه مخالفت کرد و مانع حضور جناب خان در فصل چهارم برنامه خندوانه شد و از سازندگان غیر مجاز عروسک شکایت شد. نبود مقررات حداقلی در ایران، باعث شد که خالق این شخصیت از حقوق مادی آفریده هنری خود صرف نظر کند. همین موضوع درباره شخصیت کلاهقرمزی هم تکرار شد. در نهایت جناب خان، که بدون رضایت مالک اثر در برنامه تلویزیونی استفاده شده بود و همچنین عروسک‌های اسفنجی آن از سوی اشخاص سودجو در بازار عرضه شده بود، با وجود اختلافات داخلی و کش و قوس فراوان، کلیه حقوق مالکیت ادبی، هنری، طرح صنعتی و علامت تجاری آن به رسانه ملی واگذار شد (Jahan News, 2018). پرونده مذکور مشکلات حمایت از شخصیت‌های خیالی را در نظام حقوقی ایران را نشان می‌دهد.

۳. حمایت از شخصیت‌های ادبی در رویه قضایی آمریکا

پیش از بررسی رویه قضایی آمریکا در خصوص حمایت از شخصیت‌های ادبی، لازم است به این سؤال پاسخ داده شود که: «شخصیت ادبی قابل حمایت چه خصوصیتی دارد؟» دیوید فلدمن معتقد است شخصیت ادبی باید دارای سه مؤلفه نام، ظاهر فیزیکی یا بصری، و ویژگی‌های فیزیکی و شخصیتی یا شخصیت‌سازی باشد تا نظام کپی‌رایت آن را شناسایی و حمایت کند (Feldman, 1990, p. 690). دوگانگی ایده و بیان، چالش بزرگی برای نویسندگان شخصیت‌های ادبی است. شخصیت ادبی برای موجودیت یافتن، فقط به کلمات نویسنده وابسته است (Turner, 1982, p. 345)؛ از این رو استفاده از زبان یکسان یا نقل قول نزدیک برای توصیف شخصیت ادبی می‌تواند شائبه کپی کردن را ایجاد کند. کپی از شخصیت ادبی مشابه کپی کردن شخصیت گرافیکی نیست و بسیار مشکل ساز است؛ زیرا به راحتی می‌توان تصویر شخصیت‌های گرافیکی را با هم مقایسه کرد. در مقابل شخصیت‌های ادبی ذاتاً تلفیقی از صورت‌های ذهنی هستند و شاخصی برای مطابقت با آن‌ها وجود ندارد (Salehi & Mohammadi, 2021, p. 198). مقایسه بصری امری ساده‌تر از مقایسه امور انتزاعی است و از آنجا که شخصیت‌های ادبی تصویر فیزیکی ندارند که بتوان در برابر آن‌ها مقایسه انجام داد، تمایز بین بیان قابل حمایت و ایده غیر قابل حمایت به طور خاص امری اجتناب‌ناپذیر است (Kurtz, 2013, p. 442, 445). در این راستا، برخی از دادگاه‌ها در قبال گسترش حمایت کپی‌رایت برای شخصیت‌های ادبی ابراز بی‌میلی کرده‌اند؛ البته شخصیت‌های ادبی بسیاری در ابتدا در بستر اثر ادبی شکل گرفته و به ایجاد آثار گرافیکی جدید منجر شده‌اند؛ بنابراین ادبی بودن شخصیت مانعی برای حمایت نیست. ابهام ذاتی شخصیت ادبی در مقایسه و تمایز امری است که امکان قیاس را سخت می‌کند و در مواردی، باعث عدم حمایت می‌شود.

۳-۱. پرونده شخصیت‌های پارک ژوراسیک

دادگاه در پرونده ویلیامز علیه کرایتون^۱، به این موضوع پرداخت که شخصیت‌هایی که به صورت گرافیکی به تصویر کشیده نشده‌اند و به اندازه کافی توسعه نیافته‌اند متمایز نیستند و مشمول حمایت کپی‌رایت نمی‌شوند. ادعاهای خواهان در مورد نقض حقوق کپی‌رایت در کتاب‌های دایناسور جهان، گم شده در دنیای دایناسورها، و کاوشگران در دنیای دایناسورها^۲ بود. وی مدعی بود که رمان و فیلم خواننده به نام پارک ژوراسیک^۳ حقوق کپی‌رایت وی به طور خاص حقوق او نسبت به شخصیت‌های پتر، وندی و جیک دومل^۴ را، که در کتاب کاوشگران در دنیای دایناسور

1. Williams v. Crichton, 860 F. Supp. 158 (S.D.N.Y. 1994)

2. Dinosaur, World, Lost in Dinosaur World, & Explorers in Dinosaur World

3. Jurassic Park

4. Peter, Wendy and Jake DuMel.

ذکر شده، نقض کرده است. پیتز کودکی مشتاق بود که از گفت‌وگو با جیک دومل درباره دایناسورها لذت می‌برد. جیک نیز شخصیتی ماجراجو، باهوش و خشن داشت. وی دانش فراوانی در زمینه دایناسورها داشت و با پیتز و وندی دوستانه و پدرانه رفتار می‌کرد. دادگاه در این پرونده استدلال کرد که ویژگی‌های اشاره‌شده در مورد شخصیت‌های خواهان، عام بوده و به اندازه کافی توسعه‌یافته و متمایز نیست؛ بنابراین رأی به نفع خواننده صادر شد. در تحلیل این رأی، گفتنی است که تمایز و منحصر به فرد بودن شخصیت ادبی بستری را برای امکان حمایت فراهم می‌کند.

۲-۳. پرونده هوپالانگ کسیدی

پرونده دیگری که درباره شخصیت‌های ادبی مطرح شده، دعوی شرکت تولیدی فیلم‌های ویدئویی علیه هستینگ^۱ است. این پرونده درباره استفاده از شخصیت گاوچران است که کلارنس ای مولفورد^۲، نویسنده کتاب‌های هوپالانگ کسیدی^۳، خلق کرده است. در سال ۱۹۳۵، مولفورد حق ساخت مجموعه‌ای از فیلم‌ها را براساس این کتاب‌ها به شرکت پرودنشل استودیو^۴ منتقل کرد. چند سال بعد، حقوق مربوط به کپی‌رایت در فیلم‌ها منتقضی و به مالکیت عمومی درآمد. این امر در حالی است که حقوق کپی‌رایت کتاب‌های هوپالانگ کسیدی همچنان وجود داشت. خواهان به دنبال اخذ حکم مبنی بر صدور پروانه نمایش فیلم‌های هوپالانگ کسیدی و پخش آن‌ها در تلویزیون بود. همچنین خواننده ادعا می‌کرد که فیلم‌های مذکور نقض کپی‌رایت موجود در کتاب‌های هوپالانگ کسیدی است. دادگاه بیان داشت که تصویر شخصیت هوپالانگ کسیدی در فیلم‌ها به طور قابل توجهی شبیه به شخصیتی است که در کتاب‌ها ظاهر شده و هر دو شخصیت ویژگی‌های اساسی یکسانی دارند؛ بنابراین حکم صادر کرد که برخی از شخصیت‌ها، به ویژه هوپالانگ کسیدی، به اندازه کافی مشخص، توسعه‌یافته، پرورش‌یافته و شناخته‌شده هستند که قابل حمایت کپی‌رایت باشند.

همان‌طور که ملاحظه شد، دادگاه قابلیت بهره‌مندی از حمایت کپی‌رایت را برای شخصیت‌های ادبی به رسمیت شناخت؛ به شرط آن‌که به اندازه کافی توصیف‌شده و توسعه‌یافته باشند؛ بنابراین صرف‌نظر از مشابهت سیر داستان در فیلم و کتاب، استفاده از این شخصیت‌ها توسط خواهان نقض حقوق خواننده، نویسنده کتاب، است. دادگاه ضمن نادیده گرفتن تفاوت‌های اساسی میان نسخه کتاب و فیلم، به نفع خواهان رأی داد و استدلال کرد که کاراکتر کابوی به اندازه کافی توصیف شده و بهره‌برداری از آن، «قطع نظر و جدا از شباهت خطبه خط داستان» مشمول نقض است؛ زیرا شخصیت‌های ادبی مستقلاً مورد حمایت کپی‌رایت قرار می‌گیرند. دادگاه در این دعوی نتوانست تفاوت‌های آشکاری از شخصیت هوپالانگ کسیدی میان آنچه در فیلم و کتاب ارائه شده، احراز کند (Salehi & Mohammad, 2021, p. 200). دادگاه با به کارگیری آزمون توصیف متمایز^۵، این دو را شبیه تشخیص داد و نسخه کتابی این شخصیت را به عنوان «الماسی تراشیده یا نیازمند ممارست و آمایش» توصیف کرد و در مقابل، نسخه فیلمی را «سریع خلق‌شده و به کلمات متعصبانه تبدیل شده» دانست^۶. دادگاه پس از ارائه این مقایسه، به این نتیجه رسید که نمی‌تواند تشخیص دهد شخصیت ارائه‌شده در فیلم با شخصیتی که در کتاب‌ها ظاهر می‌شود، تفاوت دارد.

گفتنی است که به رأی دادگاه انتقاد شده است. از نظر منتقدان، دادگاه تفاوت‌های آثار را در نظر نگرفته است؛ زیرا در کتب، هوپالانگ مرد میان‌سالی بدخلق و متقلب است؛ در حالی که در نسخه فیلم، شخصیت گاوچران باادب و سوار بر اسب سفید است (Stratton, 2022, p. 378). تنها عنصری که در دو اثر مشترک بود، محیط غربی و نام شخصیت‌ها بود که هر دوی آن‌ها از نظر منتقدان برای ادعای نقض کپی‌رایت کافی نبود؛ بنابراین به دادگاه به سبب کم اهمیت جلوه‌دادن و در نظر نگرفتن تفاوت بین برداشت‌های کلی داستان‌های مربوطه انتقاد شد (Coe, 2011, p. 1314). همان‌طور که قبلاً اشاره شد، در نظر گرفتن شخصیت به عنوان یک مجموعه توسط دادگاه در کنار متمایز بودن اوصاف شخصیت مسیر را جهت حمایت هموار می‌سازد؛ بنابراین در این پرونده از این امر که دادگاه شخصیت را یک مجموعه در نظر نگرفته انتقاد شده است.

1. Filmvideo Releasing Corp v Hastings, 509 F Supp 60 (1981)

2. Clarence E Mulford

3. Hopalong Cassidy

4. Prudential Studios

5. Distinctive delineation test

6. Filmvideo Releasing Corp v Hastings, 509 F Supp 65 (1981)

در تصمیمی دیگر، پرونده باروز علیه مترو-گلدوین-مایر^۱، دادگاه اعلام کرد که حقوق مربوط به کپی‌رایت اثر ادبی تارزان میمون‌ها^۲ شامل کل اثر می‌شود. از نظر دادگاه، شخصیت تارزان به اندازه کافی ترسیم شده است: «تارزان مرد میمونی موجودی است که با محیط جنگل هماهنگ است و می‌تواند با حیوانات ارتباط برقرار کند و در عین حال، احساسات انسانی را تجربه کند. او ورزش کار، بی‌گناه، جوان و قوی است.» براساس این توصیف، دادگاه به این نتیجه رسید که تارزان به اندازه کافی شایسته حمایت کپی‌رایت است.

توصیف فوق، میزان ارزیابی دادگاه درباره سطح ترسیم شخصیت را نشان می‌دهد. دادگاه این میزان از ترسیم یک شخصیت را کافی می‌داند؛ اما توضیحی در مورد چگونگی این تصمیم‌گیری ارائه نکرده است. رأی دادگاه در این پرونده نیز مورد انتقاد نویسندگان حقوقی قرار گرفت. از نظر منتقدان، توصیف دادگاه از شخصیت تارزان فقط یک طرح کلی و ضعیف از شخصیت ارائه می‌دهد و به اندازه کافی متمایز و بیانی خاص نیست. اگر بپذیریم شخصیتی از این نوع و با این ویژگی‌های عمومی به طور مستقل توسط کپی‌رایت حمایت شود، آنگاه استفاده از این نوع شخصیت در آثار خلاقانه دیگر به میزان درخور توجهی محدود می‌شود. برای مثال می‌توان نتیجه گرفت حقوق کپی‌رایت شخصیت تارزان به دلیل شباهت کلی به شخصیت پسر جنگلی «موگلی»^۳ در کتاب کتاب جنگل^۴ از رودیارد کیپلینگ، نقض شده است (Coe, 2011, p. 1314). فقدان معیاری دقیق جهت تشخیص تمایز شخصیت و در عین حال معیاری برای تبیین کلیشه‌ای بودن شخصیت، به تشکیک و ابراز سلیقه‌ای نظر در صدور رأی منجر می‌شود.

۳-۳. پرونده شخصیت دل بوی

دعوی شرکت شازم^۵ هرچند در نظام قضایی انگلستان طرح شد، به علت شناسایی حقوق کپی‌رایت برای شخصیت‌ها با استناد به حقوق اتحادیه اروپا در این پژوهش شایان توجه است. خواهان، شرکت شازم، مالک حقوق برنامه تلویزیونی فقط احمق‌ها و اسب‌ها^۶ است. این برنامه مجموعه تلویزیونی معروفی است که بین سال‌های ۱۹۸۱ تا ۱۹۹۱ از بی‌بی‌سی پخش می‌شد و با ویژه‌نامه‌های کریسمس تا سال ۲۰۰۳ ادامه داشت. شخصیت اصلی برنامه مذکور «دل بوی»^۷ نام داشت.

خوانندگان برنامه‌ای تعاملی با استفاده از شخصیت‌های فقط احمق‌ها و اسب‌ها تولید و با نام فقط احمق و برنامه غذاخوری^۸ به بازار عرضه کردند. بازیگران برنامه ظاهر، رفتار، صداها و عبارات جذاب شخصیت‌های کلیدی فقط احمق‌ها و اسب‌ها از جمله دل بوی را به کار می‌بردند. آنان شخصیت‌های مختلف برنامه مذکور را در چهارچوب مسابقه‌ای تعاملی به اجرا گذاردند. شرکت شازم ادعا کرد که خوانندگان حقوق کپی‌رایت متعلق به شرکت مذکور را در موارد فیلم‌نامه، شخصیت‌ها و ویژگی‌های تعیین‌کننده آنان، متن آهنگ و زمینه آهنگ نقض کرده‌اند (O'Rorke, 2022).

دادگاه در رأی صادره، شخصیت ادبی دل بوی را اثری دارای کپی‌رایت به شمار آورد و برای اولین بار در انگلستان یک شخصیت ادبی به طور مستقل به منزله اثر دارای کپی‌رایت شناخته شد (EUIPO, 2022, p. 29). در این پرونده، دادگاه با استناد به موازین حقوقی اتحادیه اروپا به این نتیجه رسید که «دل بوی» در واقع شخصیتی اصلی و قابل شناسایی است که می‌تواند مستقلاً دارای کپی‌رایت باشد.

از نظر قاضی انگلیسی، دل‌بوی شخصیتی اصیل و کاملاً تکامل یافته است و نمی‌توان آن را شخصیتی کلیشه‌ای دانست. استفاده نادرست دل بوی از زبان فرانسه، رابطه او با رادنی^۹ و معاملات تجاری بدشکلش، همگی بیانگر شخصیت متمایز دل بوی بود. براین اساس، قاضی معتقد

1. Burroughs v Metro-Goldwyn- Mayer 519 F Supp 388 (SDNY 1981)

2. Tarzan of the Apes

3. Mowgli

4. The Jungle Book

5. Shazam Productions Limited v Only Fools The Dining Experience Limited 2022

6. Only Fools and Horses

7. Del Boy

8. Only Fools the (cushty) Dining Experience

9. Rodney

بود که دل بوی به منزله اثری ادبی باید حمایت شود؛ زیرا ویژگی‌های این شخصیت در فیلم‌نامه‌ها به طور دقیق و عینی از طریق گفت‌وگو و توضیحات نوشتاری قابل تشخیص است.

۳-۴. پرونده شخصیت مرغ دریایی جانانان لیوینگستون

در پرونده باخ علیه محصولات همیشه زنده^۱، شخصیتی ادبی به نام «جانانان لیوینگستون»^۲ از حمایت نظام کپی‌رایت بهره‌مند شد. این شخصیت اصلی در رمانی نوشته ریچارد باخ^۳ بود. خواهان مدعی بود که جانانان لیوینگستون به عنوان شخصیتی برجسته شناخته شده است و خواننده از عنوان، شخصیت اصلی، داستان و تصاویر مرتبط با رمان وی به منظور تبلیغ محصولات بهداشتی و زیبایی خود استفاده کرده است. خواننده نیز استدلال می‌کرد که این شخصیت چیزی بیشتر از ترکیبی از ایده‌ها یا عناصر حمایت‌نشده نیست. دادگاه در جهت احراز کپی‌رایت شخصیت، توضیح داد که اگر شخصیت مدنظر به اندازه کافی مشخص و تمرکز اصلی اثر باشد، قابلیت حمایت کپی‌رایت را دارد. گفتنی است اصلی بودن شخصیت معیاری برای حمایت نیست.

اگرچه دادگاه در رأی خود به هر دو آزمون توصیف متمایز و داستان روایت‌شده^۴ اشاره کرد؛ تحلیل آن عمدتاً بر آزمون توصیف متمایز تمرکز داشت. دادگاه بیان کرد شخصیت فقط در صورتی که ترکیبی منحصربه‌فرد از عناصر را تشکیل دهد، از حمایت نظام کپی‌رایت برخوردار می‌شود. براین اساس، در ادامه اقدام به بررسی عناصری کرد که برای شخصیت منحصربه‌فرد است. خواهان عناصر ذیل را دلیل تمایز شخصیت جانانان بیان کرد: «او مرغ دریایی با نامی خارق‌العاده است که ویژگی‌هایی چون متفکر، حراف و فیلسوف را داراست. وی خود را با پروازهای بیشتر و سریع‌تر و دورتر از هر مرغ دیگری که پیش از او پرواز کرده است، تمایز می‌دهد و به مرغ‌های دریایی دیگر آموزش می‌دهد تا از زندگی معمولی خود، که در سواحل به دنبال غذا هستند، خارج شده و به موفقیت‌هایی برتر دست یابند.»^۵

دادگاه در رد استدلال خواننده، که مدعی بود عناصر مورد ادعای خواهان از جانانان اصیل نیست،^۶ اعلام کرد که هرچند ممکن است عناصر منتسب به جانانان به تنهایی اصیل نباشند، ترکیبی از آن عناصر تعیین می‌کند که آیا شخصیت تحت حمایت کپی‌رایت است یا خیر. دادگاه در حمایت از کپی‌رایت جانانان بر میزان و سطح ترسیم شخصیت تمرکز کرد و دریافت که: «شخصیت جانانان بسیار برجسته و تحت حمایت کپی‌رایت است. او شخصیت کلیشه‌ای نیست و این واقعیت که شخصیتش در طول زمان ترسیم نشده، بی‌اهمیت است» (McCutcheon, 2018, pp. 21-22).

دادگاه در نهایت اعلام کرد که این شخصیت براساس آزمون داستان روایت‌شده نیز از حمایت کپی‌رایت برخوردار است (Coe, 2011, P. 1324). در واقع جانانان بیانی از ایده نویسنده است و براین اساس، در برابر نقض حمایت می‌شود. رأی صادره در این پرونده از این جهت نیز اهمیت دارد که شخصیت مورد حمایت فقط در یک کتاب ظاهر شده است؛ بنابراین لازم نیست یک شخصیت مکرراً به تصویر کشیده شود تا نظام کپی‌رایت از آن حمایت کند (Coe, 2011, p. 1324).

1. Bach v Forever Living Products US 473 F Supp 2d 1127 (WD Wash 2007)

2. Jonathan Livingston Seagull

3. Richard Bach

4. Story being told

5. Ibid

6. Bach v Forever Living Products US 473 F Supp 2d 1135 (WD Wash 2007)

۳-۵. پرونده جن گیر

در پرونده برادران وارنر علیه کمپانی فیلم ونچرز بین الملل^۱، تهیه کنندگان فیلم جن گیر^۲ ادعای نقض کپی رایت علیه توزیع کنندگان فیلمی با عنوان فراتر از در^۳ را مطرح کردند. فیلم خواهان حول محور تسخیر شیطانی دختری دوازده ساله به نام ریگان^۴ بود. به طور مشابه، فیلم فراتر از در به تسخیر شیطانی زنی باردار، جسیکا^۵، می پرداخت. خواهان ادعا کرد فیلم خواننده از شخصیت ریگان و برخی عناصر سینمایی استفاده شده در جن گیر، از جمله صداهای عجیب، جلوه‌های ویژه، نورپردازی، شناور بودن بدن ریگان و بستری که او در آن محبوس است، کپی برداری کرده است.^۶

دادگاه با استناد به رأی صادره در دعوی برادران وارنر علیه سی بی اس، که معیار «داستان روایت شده» را پذیرفته بود، بیان کرد که شخصیت براساس کپی رایت قابلیت حمایت ندارد؛ مگر این که در مرکز داستان قرار گرفته باشد و داستان تابع آن باشد. در نهایت دادگاه نتیجه گرفت که داستان جن گیر تابع و وابسته به شخصیت ریگان نیست. این شخصیت صرفاً وسیله‌ای برای روایت داستان است؛ بنابراین سزاوار حمایت نیست. رأی دادگاه در این پرونده نشان می‌دهد که قضات در اعمال معیار «داستان روایت شده» به شخصیت‌های آثار سینمایی، به طرح داستان و نقش شخصیت‌ها در آن توجه می‌کنند. دادگاه در این دعوی، بین شخصیت‌ها تفاوت قائل شد و ریگان «کودکی فرومایه که به هیولای کفرآمیز تبدیل می‌شود» و جسیکا «زن باردار بالغ با ایمان و مذهبی» تمایز قائل شد^۷؛ در نتیجه دادگاه تشخیص داد که بین شخصیت‌های ریگان و جسیکا تفاوت اساسی وجود دارد. در واقع در پرونده مذکور، جهت تبیین شخصیت‌ها ویژگی و اوصاف شخصیت بررسی شد.

۳-۶. پرونده انولا هولمز

پرونده جدید و قابل بحث دیگری که قبل از طرح در دادگاه بین طرفین حل شد، به شخصیت شرلوک هولمز مربوط می‌شود. انولا هولمز^۹ فیلمی معمایی محصول سال ۲۰۲۰ است که براساس اولین کتاب از مجموعه‌ای به همین نام، اسرار انولا هولمز^{۱۰} اثر نانسی اسپرینگر^{۱۱}، ساخته شده است. داستان در مورد خواهر نوجوان شرلوک هولمز است که در جست‌وجوی مادر ناپدیدشده‌اش از یکی از روستاهای انگلستان به لندن می‌رود. فیلم مذکور در ابتدا برای اکران پرده‌ای توسط برادران وارنر برنامه‌ریزی شده بود که در نهایت به دلیل همه‌گیری ویروس کرونا حق پخش آن به نتفلیکس فروخته شد. بعد از نمایش فیلم، بنیاد کانن دوئل^{۱۲} ادعایی را علیه نتفلیکس مطرح کرد که این فیلم با به تصویر کشیدن احساسات شرلوک هولمز، کپی رایت شخصیت او را نقض کرده است (Flood, 2020). بنیاد مزبور ادعا کرد که به تصویر کشیدن احساسات شرلوک هولمز، جنبه‌ای از شخصیت اوست که تحت مالکیت عمومی نیست و البته در داستان خانم اسپرینگر هم وجود نداشته است (Wax, 2020). کانن دوئل ۵۶ داستان و ۴ رمان بین سال‌های ۱۸۸۷ تا ۱۹۲۷ نوشته است که شخصیت شرلوک هولمز بر مبنای آن‌ها شکل گرفته است. گفتنی است که تمام داستان‌های مذکور در آمریکا در پایان سال ۲۰۲۳ از دامنه حمایت حقوق کپی رایت خارج شد (Rosenblatt, 2015, p. 579).

1. Warner Bros v Film Ventures International, 403 F Supp 522 (1975)
2. The Exorcist
3. Beyond The Door
4. Regan
5. Jessica
6. Warner Bros v Film Ventures International. 403 F Supp 525 (1975)
7. Warner Bros. Pictures v. Columbia Broadcasting System, 102 F. Supp. 141 (S.D. Cal. 1951)
8. Warner Bros v Film Ventures International. 403 F Supp 522 (1975)
9. Enola Holmes
10. Enola Holmes Mysteries
11. Nancy Springer
12. Conan Doyle Foundation

۴. استثنائات حقوق پدیدآورنده شخصیت‌های ادبی و گرافیکی

نظام کپی‌رایت در چندین مورد، استفاده از شخصیت‌های گرافیکی و ادبی را بدون کسب مجوز از مالک اثر و دارنده حقوق کپی‌رایت مجاز می‌داند. این استثنائات در اکثر موارد در تمامی دعاوی نقض حقوق کپی‌رایت قابل استناد است.

۴-۱. حوزه عمومی

حوزه عمومی^۱ به بخشی از اثر اطلاق می‌شود که تحت حمایت قوانین مالکیت فکری نیست. اثر در حوزه عمومی، تحت مالکیت عمومی است و هر شخصی بدون کسب مجوز از دیگری می‌تواند از آن اثر استفاده کند. اثر در صورتی وارد حوزه عمومی می‌شود که به هر دلیلی نظام کپی‌رایت از آن حمایت نکند؛ مثلاً مدت حمایت کپی‌رایت آن پایان یابد یا پدیدآورنده اثر آن را در حوزه عمومی قرار دهد. طبق بند ۱ ماده ۷ کنوانسیون برن، مدت حمایت از حقوق مادی مؤلف حداقل پنجاه سال پس از فوت او خواهد بود.

در اتحادیه اروپا، مدت حمایت از یک اثر هفتاد سال پس از مرگ پدیدآورنده است. اگر نویسنده ناشناس یا مستعار باشد، مدت حمایت هفتاد سال از تاریخ اولین انتشار قانونی است (European Commission, 2022, p. 5). مدت حمایت از آثار در ایالات متحده آمریکا نیز عموماً هفتاد سال پس از مرگ پدیدآورنده است. در ایران به موجب ماده ۱۲ قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (اصلاحی ۱۳۸۹)، از حقوق مادی پدیدآورنده تا پنجاه سال پس از فوت او حمایت می‌شود.

در مورد عمومی شدن شخصیت خیالی، پرونده کلینگر علیه کانن دوئل ایستت^۲ قابل ذکر است. دادگاه در پرونده مذکور اعلام کرد از آنجاکه اثر خواهان وارد حوزه عمومی شده است، شخصیت چنین اثری نیز در حوزه عمومی قرار دارد و هر شخصی می‌تواند از آن استفاده کند.

۴-۲. استفاده منصفانه

استفاده منصفانه را می‌توان چنین تعریف کرد: «استفاده منصفانه حق استفاده از آثار دارای کپی‌رایت مطابق با مقررات مربوطه در قانون، بدون رضایت صاحب حق یا پرداخت حق کپی‌رایت به وی است» (Liu, 2021, p. 1). در این خصوص، آمریکا معروف‌ترین کشور در استفاده از معیار استفاده منصفانه شمرده می‌شود (Shakeri, 2015, p. 209). بخش ۱۰۷ قانون کپی‌رایت آمریکا^۳ صریحاً اعلام می‌کند که استفاده منصفانه به منزله نقض کپی‌رایت نیست و استفاده از اثر بدون رضایت صاحب حق برای نقد، اظهارنظر، گزارش خبری، آموزش، پژوهش یا کسب علم امکان‌پذیر است. دادگاه برای اعمال استفاده منصفانه، که در ماده ۱۰۷ مقرر شده است، از آزمون چهارعاملی استفاده می‌کند:

۱. هدف و ویژگی استفاده‌شده؛

۲. نوع و ماهیت اثر مشمول کپی‌رایت؛

۳. حجم و میزان اهمیت بخش استفاده‌شده به نسبت کل اثر؛

۴. تأثیر استفاده در بازار اثر مشمول کپی‌رایت و میزان فروش احتمالی آن در آینده (Imani, 2003, p. 199).

عوامل فوق در کلیه پرونده‌ها همواره به یک اندازه مهم نیستند و از این‌رو، دادگاه برای تصمیم‌گیری درباره این استثنا به صورت موردی عمل می‌کند. به‌طورکلی، دکتربین یادشده به این معناست که هرگاه شخصی از اثر دیگری با هدفی مانند نقد یا آموزش یا مانند آن استفاده کند، استفاده‌اش منصفانه و قانونی بوده و مرتکب نقض حق نشده است (Shakeri, 2015, p. 211). برای مثال در این خصوص، پرونده پارامونت پیکچرز علیه انتشارات کارول^۴ قابل ذکر است. این پرونده به انتشار کتاب لذت سفر^۵ مربوط است، کتابی بدیع و خاص که عناصر مختلف

1. Public Domain

2. Klinger v. Conan Doyle Estate Ltd, 755 F.3d 496 (7th Cir. 2014)

3. Section 107 of the Copyright Act of 1976

4. Paramount Pictures v. Carol Publishing, 11 F. Supp. 2d 329 (S.D.N.Y. 1998)

5. Joy of Trek

موجود در فیلم سینمایی پیشتازان فضا^۱ از جمله شخصیت‌ها، نقل قول‌ها و غیره را جهت توضیح اثر مذکور برای طرفداران آن شرح داده است. درواقع لذت سفر نوعی کتاب راهنما همراه با شرح مختصری از داستان‌ها و ذکر چندین ویژگی فیلم پیشتازان فضا است (Timmer, 2019, p. 599). موضوع چالش برانگیز دعوی مذکور این است که آیا صرف سازمان‌دهی مجدد عناصر حمایت‌شده اثر سینمایی پیشتازان فضا در یک نظم یا قالب جدید، به اندازه کافی دگرگون‌کننده و تمایزبخش است که استفاده منصفانه تلقی شود یا خیر. دادگاه در این پرونده، استفاده خوانده و سازمان‌دهی مجدد اثر را منصفانه تلقی نکرد.

مثال دیگری در این باب، پرونده ویلیامز علیه سیستم پخش کلمبیا^۲ است. فیلمی به نام ملوان بیل^۳ که ارتش براساس شخصیت آقای بیل از فیلم شب‌هش زنده^۴ تولید کرد. در این فیلم، ارتش به بیل ملوان ناتوان نیروی دریایی حمله و آن را مجروح کرد. در جریان بازی سالانه فوتبال ارتش و نیروی دریایی، سیستم پخش کلمبیا^۵ فیلم را پخش کرد و عمل مذکور استفاده منصفانه تلقی شد؛ زیرا تاحدی غیرتجاری بود. به این دلیل که اعضای لشکر پیاده‌نظام آن را بدون توجه به سود مالی تولید کردند. فیلم به‌طور خام تولید شد و حاوی جنبه‌های محدودی از شخصیت آقای بیل بود؛ به‌علاوه چنین بخش کوتاه و محدودی، تأثیری در بازار آقای بیل نخواهد داشت.

در قوانین ایران، طبق ماده ۷ قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸، «نقل از اثرهایی که انتشار یافته است و استناد به آن‌ها به مقاصد ادبی و علمی و فنی و آموزشی و تربیتی و به‌صورت انتقاد و تقریظ با ذکر مأخذ در حدود متعارف مجاز است». همچنین ماده ۵ قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲ به استفاده منصفانه پرداخته است.

۳-۴. دکرترین تکرار صحنه‌های مشابه

Scène à faire اصطلاحی فرانسوی است که به «صحنه‌ای که باید ساخته شود»، «صحنه‌ای که باید انجام شود» یا «تکرار صحنه‌های مشابه» ترجمه می‌شود. درواقع صحنه‌ای از کتاب یا فیلم است که برای کتاب یا فیلمی که در آن ژانر خلق شده، تقریباً ضروری است. در ایالات متحده آمریکا، این دکرترین به اصلی در کپی‌رایت اشاره می‌کند که در آن، برخی از عناصر یک اثر خلاقانه زمانی که برای بیان یک ژانر، اجباری یا مرسوم به اجباری شده باشد، حمایت نمی‌شوند (Jha, 2020, p. 254). این عبارت در فارسی دکرترین «نمای اجباری» یا دکرترین «تکرار صحنه‌های مشابه» ترجمه شده است (Zahedi & Sharifzadeh, 2021, p. 122). دکرترین مذکور میان آزادی بیان و کپی‌رایت هماهنگی و تعادل برقرار می‌کند.

اعمال دکرترین مذکور در چهارچوب آثار نوشتاری یا کاربردی بدین معناست که حمایت کپی‌رایت از عناصر مشترک اثر، که برای ارائه موضوع ضروری است، استثنا شده است. برای درک بهتر این موضوع مثالی را ذکر می‌کنیم. فرض کنید به چند نفر کلمه «کتاب»، «جالب» و «است» داده شود و از آن‌ها خواسته شود که با این کلمات جمله‌ای بسازند. در این حالت، تنها یک جمله ممکن است: «کتاب جالب است». به دلیل وجود قواعد زبانی و ساختاری، راه دیگری برای بیان این ایده با این کلمات وجود ندارد. بنابراین، هیچ‌یک از این چند نفر نمی‌توانند ادعای مالکیت یا حمایت از جمله‌سازی خود داشته باشند، چرا که تنها یک راه برای این ترکیب وجود دارد (Moeini & Ghaderi, 2014, p. 197-202). این دکرترین شخصیت‌ها و موقعیت‌های مشابه که استفاده از آن‌ها در یک ژانر معمول است، مثل حوادث یا شخصیت‌های معمول برای یک دوره تاریخی خاص، را مورد حمایت کپی‌رایت نمی‌داند. مثلاً در اکثر فیلم‌ها و انیمیشن‌هایی که موضوعشان مربوط به آینده است، وجود ماشین‌های پرنده، ربات‌های خدمتکار و عمل‌های مجهز به هوش مصنوعی از اقتضائات فضای داستانی تلقی می‌شوند و نظام کپی‌رایت از آن‌ها

1. Star Trek
2. Williams v. Columbia Broadcasting Sys. Inc. 57 F. Supp. 2d 961 (C.D. Cal. 1999)
3. Sailor Bill
4. Saturday Night Live
5. Columbia Broadcasting System

۶. تکثیر و نسخه‌برداری از کتب و نشریات آثار صوتی موضوع مواد دو و سه این قانون به‌منظور استفاده در کارهای مربوط به آموزش یا تحقیقات علمی مجاز خواهد بود؛ مشروط بر اینکه جنبه انتفاعی نداشته باشد و اجازه نسخه‌برداری از آن‌ها به تصویب وزارت فرهنگ و هنر رسیده باشد.

حمایت نمی‌کند (Zahedi & Sharifzadeh, 2021, p. 123). دکتربین مذکور امکان حمایت را به شخصیت‌هایی که در واقع کلیشه‌ای^۱ هستند، مانند دل‌تک یا انسان با قدرت ماورایی یا اژدهای آتشین، اعطا نمی‌کند.^۲

دکتربین تکرار صحنه‌های مشابه (Pandey, 2015) اولین بار در دادگاهی^۳ در کالیفرنیا توسط قاضی لنون یانکوویچ^۴ استفاده شد؛ زمانی که جیمز ام کاین^۵ نویسنده از شرکت یونیورسال پیکچرز، نویسنده و کارگردان، به دلیل نقض کپی‌رایت درباره فیلم وقتی فردا می‌آید^۶ شکایت کرد، کاین مدعی شد صحنه‌ای در کتابش وجود دارد که در آن، دو قهرمان داستان از طوفان در کلیسا پناه گرفته‌اند که این موقعیت در فیلم کپی و به تصویر کشیده شده است. قاضی مذکور حکم صادر کرد که هیچ شباهتی بین صحنه‌های کتاب و فیلم به جز «تکرار صحنه‌های مشابه» یا شباهت‌های طبیعی وجود ندارد. قاضی یانکوویچ بیان کرد که جزئیات کوچک رویدادهایی که در کلیسا در هر دو اثر رخ داده است، مانند نواختن پیانو، دعا و گرسنگی، صحنه‌هایی ناگزیر است و از خود موقعیت ذاتی چنین موقعیتی ناشی می‌شود؛ بنابراین نظام کپی‌رایت نمی‌تواند از آن حمایت کند و حقی نقض نشده است (Walker, 2020, p. 445).

پس از اکران فیلم فورت آپاچی، برانکس^۷، نویسنده کتاب مذکور، توماس واکر^۸، علیه شرکت سازنده فیلم‌های تلویزیونی زمان-زندگی^۹ (مالک قانونی فیلم‌نامه) شکایت^{۱۰} و ادعا کرد که تهیه‌کنندگان فیلم حقوق کپی‌رایت کتاب وی را نقض کرده‌اند. خواهان استدلال کرد که: «هر دو کتاب و فیلم با صحنه قتل پلیسان سیاه‌پوست و سفیدپوست با تفنگ از فاصله نزدیک آغاز می‌شوند. در این آثار، جنگ خروس‌ها، افراد مست، روسپی‌ها و موش‌ها به تصویر کشیده شده است. شخصیت‌های اصلی آثار پلیس‌های نسل سوم یا چهارم ایرلندی هستند که در کوئینز زندگی می‌کنند و اغلب مشروب می‌نوشند. در ادامه افسران پلیس ناراضی، بی‌روحیه و تعقیب و گریز ناموفق جنایت‌کاران مشاهده می‌شود.» در این راستا، دادگاه تجدیدنظر بخش دوم ایالات متحده آمریکا حکم صادر کرد که این موضوعات ایده‌های کلیشه‌ای هستند و قانون کپی‌رایت ایالات متحده آمریکا از این مفاهیم یا ایده‌ها حمایت نمی‌کند. در حکم دادگاه آمده است: «کتاب فورت آپاچی و فیلم فورت آپاچی: برونکس فراتر از ایده‌های غیرقابل حمایت، اساساً مشابه نیستند و حقی نقض نشده است» (Abdel-Khalik, 2018, p. 253).

پس از نمایش فیلم دزدان دریایی کارائیب در سال ۲۰۰۳ توسط والت دیزنی، دو فیلم‌نامه‌نویس به نام‌های آلفرد و مارتینز ادعا کردند که فیلم‌نامه فیلم مذکور متعلق به ایشان است؛ لذا در سال ۲۰۱۷ علیه شرکت والت دیزنی طرح دعوی کردند.

دادگاه در این دعوی از «آزمون بیرونی»^{۱۱} استفاده کرد و شباهت‌ها را در طرح، مضامین، دیالوگ، حالت، صحنه، سرعت، شخصیت‌ها و توالی وقایع بین دو اثر ارزیابی کرد. دادگاه با استناد به دکتربین «تکرار صحنه‌های مشابه» اعلام کرد عناصری که به‌طور طبیعی از پیش‌فرض اصلی داستان ناشی می‌شوند، نقض به‌شمار نمی‌روند. دادگاه برخی عناصر استفاده‌شده در فیلم را نمای اجباری برای کارهای دزدان دریایی در نظر گرفت و سایر عناصر رایج مانند نقشه‌های گنج و کشتی‌های ارواح و ویژگی‌های دزدان دریایی را نیز عمومی و حمایت‌ناپذیر اعلام کرد و به این نتیجه رسید که شباهت‌ها درخور توجه نیست و به نفع دیزنی رأی صادر کرد (Sandler, 2021, pp. 396-398).

1. Type
2. Gaiman v. McFarlane, 360 F.3d 644 (7th Cir. 2004)
3. Cain v. Universal Pictures Co., 47 F. Supp. 1013 (S.D. Cal. 1942)
4. Leon Yankovic
5. James M. Cain
6. When tomorrow comes
7. Fort Apache, The Bronx
8. Thomas Walker
9. Time-Life
10. Walker v. Time Life Films, Inc. 784 F.2d 44, 46-47 (2d Cir. 1986)
11. Extraction test

۴-۴. داستان‌پردازی طرفداران (فن‌فیکشن)

فن‌فیکشن^۱ یا داستان‌پردازی طرفداران به‌عنوان «هر خلاقیت نوشتاری که مبتنی بر بخش قابل شناسایی فرهنگی عامه است، مانند یک برنامه تلویزیونی و آنچه به‌عنوان نویسندگی «حرفه‌ای» تولید نمی‌شود» تعریف شده است (Cai, 2018, p. 127).

دیکشنری انگلیسی کمبریج^۲ آن را این‌گونه تعریف می‌کند: «داستان‌هایی که درمورد شخصیت‌های تلویزیون، فیلم یا کتاب توسط طرفدارانشان (افرادی که آن‌ها را تحسین می‌کنند) نوشته شده است.» آثار مذکور از شخصیت‌های آثار قبلی در قالب چینش جدید و با خط داستان جدید ساخته می‌شوند. چنین اقدامی با و بدون کسب مجوز از پدیدآورنده امکان‌پذیر است.

برخی نویسندگانی مانند جی کی رولینگ^۳ به طرفداران اجازه می‌دهند داستان‌ها را کامل کنند تا موجب افزایش شهرت شخصیت‌های اثر شوند (Kundle, 2022)؛ بنابراین هری پاتر^۴، نوشته جی کی رولینگ، منبع ۳۹۳۴۷۹ داستان تخیلی طرفداران است؛ درحالی‌که نویسنده سریال بازی تاج و تخت^۵ علاقه‌ای به داستان‌نویسی طرفداران ندارد و آن را دزدی شخصیت می‌داند (Petra, 2016).

برادران وارنر، در مقام مالک کپی‌رایت سری فیلم‌های هری پاتر، برای جلوگیری از انتشار و کسب اهداف تجاری از آثاری که در دنباله هری پاتر در چین و هند نوشته شده به دادگاه شکایت کردند (Wu, 2003). جی کی رولینگ نیز، که اجازه ارائه پایان‌های متفاوت برای آثارش را در وبسایتش صادر کرده بود، به‌خاطر انتشار فرهنگ لغات هری پاتر^۶ با جزئیات کامل (آن‌قدر کامل که رولینگ شخصاً از آن به‌عنوان مرجع استفاده می‌کند) شکایت کرد (Adler, 2008). این لغت‌نامه نه در چهارچوب استفاده منصفانه و نه در چهارچوب اهداف تجاری است؛ بلکه حاوی ارجاعات مستقیم کتاب‌ها (شامل شخصیت‌ها و دیالوگ‌ها) است و اگر رولینگ دایرة‌المعارفی را به‌عنوان یک اثر اشتقاقی بنویسد (که قصد نوشتن آن را نیز دارد)، بازار آن را تصاحب خواهند کرد (Buttler, 2008, p. 431)؛ بنابراین آثار طرفداران در صورتی به دعوی نقض ختم می‌شوند که طرفداران تلاش کنند با آثار خود، بازار نویسندگان را تصاحب کنند؛ بنابراین رأی به نفع خواهان صادر شد و این استفاده منصفانه تلقی نشد.

نویسنده کتاب پنجاه طیف خاکستری^۷ نوشتن اولین کتاب را پس از دیدن فیلم گرگ‌ومیش^۸ و خواندن رمان‌های آن آغاز کرد. وی آن‌قدر جذب فیلم گرگ‌ومیش شد که تصمیم گرفت کتاب‌های خودش را بنویسد تا دنباله‌ای برای این مجموعه باشد که درنهایت به پنجاه طیف خاکستری منتهی شد.

گفتنی است میان داستان‌نویسی طرفداران و استفاده منصفانه و نقض کپی‌رایت مرز باریکی وجود دارد. همچنین مقررات صریحی در این باره موجود نیست؛ بنابراین به‌صورت موردی در هر پرونده بررسی می‌شود (Bandali, 2019, p. 297). در عین حال، پیگیری ابعاد بعدی شخصیت، که در ادامه شکل می‌گیرد، نیز دشوار است؛ از این‌رو ممکن است هرچند شخصیت در حوزه عمومی باشد، ابعاد جدید وی در حوزه عمومی قرار نگیرد^۹؛ بنابراین آثار خلق‌شده طرفداران نوعی از آثار اقتباسی و اشتقاقی است که مبتنی بر آثار ادبی و هنری مشهور است. می‌دانیم که برای خلق آثار اشتقاقی کسب اجازه از دارنده حق الزامی است؛ همان‌گونه که برای خلق فیلم‌نامه براساس رمان نیاز به کسب اجازه از نویسنده رمان است. خلق آثار به‌دست طرفداران بر مبنای حفظ حقوق مادی و معنوی پدیدآورنده اثر اصلی است؛ بدین معنا که طرفدار مذکور موظف است یا رضایت قبلی پدیدآورنده را کسب کند یا در صورت طرح دعوی، بتواند در دادگاه ثابت کند که استفاده او از اثر اصلی، استفاده منصفانه است. در غیر این صورت، وی به نقض حق کپی‌رایت پدیدآورنده اثر اصلی محکوم می‌شود (Shariat, 2018, p. 97).

1. Fan fiction

2. Online Cambridge Dictionary, Fan fiction <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fanfiction>

3. JK Rowling

4. Harry Potter

5. Game of Thrones

6. Lexicon.

7. Fifty shades of Gray

8. Twilight

9. Klinger v. Conan Doyle Estate Ltd, 755 F. 3d 496 (7th Cir. 2014)

نتیجه‌گیری

نظام حقوق مالکیت فکری از طریق کپی‌رایت و با استفاده از رویه قضایی، با در نظر گرفتن استدلال‌ات متنوع و با تفکیک شخصیت گرافیکی، ادبی و کلیشه‌ای، عمدتاً از توانایی و ویژگی‌های شخصیت خیالی حمایت می‌کند. تجزیه و تحلیل پرونده‌ها نشان می‌دهد که دادگاه‌ها در اعطای حمایت به شخصیت‌های گرافیکی، به دلیل تأثیر بصری آن‌ها در ذهن خوانندگان بسیار آسان‌تر عمل می‌کنند و درباره شخصیت‌های ادبی، سخت‌گیرند و حمایت فقط زمانی اعطا می‌شود که دادگاه متقاعد شود شخصیت ادبی به خوبی ترسیم شده است. همچنین دادگاه‌ها معتقدند شخصیت‌ها فقط زمانی می‌توانند حمایت شوند که از ایده به بیانی منحصر به فرد تبدیل شوند. در نهایت، کپی‌رایت برای حقوق انحصاری شخصیت‌های تخیلی، استثناهایی را لحاظ کرده است که عبارت‌اند از: استفاده منصفانه، دکترین تکرار صحنه‌های مشابه و فن‌فیکشن. ورود به حوزه عمومی نیز امکان استفاده از این شخصیت‌ها برای عموم را فراهم می‌کند. در نظام حقوق کپی‌رایت ایران، مقرراتی برای حمایت از این آثار وجود ندارد و شاید بتوان با تمثیلی دانستن ماده ۲ قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ۱۳۴۸، امکان حمایت از آن‌ها را فراهم کرد. رویه قضایی ایران تاکنون در این خصوص ورود نکرده است. همچنین به نظر می‌رسد تشخیص نقض فقط در حیطه تخصص قاضی نباشد و پیشنهاد می‌شود در صورت طرح دعوی، با توجه به جنبه‌های هنری و ادبی موضوع از متخصصان و خبرگان حوزه‌های ادبی و هنری برای تشخیص ویژگی‌های خاص شخصیت ادبی و گرافیکی و این‌که تا چه اندازه شخصیت اصلی تعیین یافته و کلیشه‌ای نیست، استفاده کرد.

- ایمانی، عباس. (۱۳۸۲). استثنای مهم حق مؤلف: «استفاده منصفانه» از اثر دیگری. پژوهش‌های حقوقی، ۲(۳)، ۱۹۳-۲۱۲.
https://jlr.sdil.ac.ir/article_44840.html
- جناب خان به مالکیت صدا و سیما درآمد. (۱۳۹۸). جهان نیوز. آخرین دسترسی ۲۶ فرودین، ۱۴۰۳.
<https://www.jahannews.com/news/607300/%D8%AC%D9%86%D8%A7%D8%A8-%D8%AE%D8%A7%D9%86-%D9%85%D8%A7%D9%84%DA%A9%DB%8C%D8%AA-%D8%B5%D8%AF%D8%A7-%D8%B3%DB%8C%D9%85%D8%A7-%D8%AF%D8%B1%D8%A2%D9%85%D8%AF>
- زاهدی، مهدی و شریف‌زاده، شیرین. (۱۴۰۰). آزادی بیان و اصل دوگانگی ایده و بیان. پژوهش حقوق عمومی، ۲۳(۷۱)، ۹۵-۱۲۷.
<https://doi.org/10.22054/qjpl.2021.56622.2518>
- شاکری، زهرا. (۱۳۹۴). استفاده منصفانه از آثار ادبی و هنری؛ حتی برای جامعه؟. مطالعات حقوق خصوصی، ۴۵(۲)، ۲۰۷-۲۲۳.
<https://doi.org/10.22059/jlq.2015.54445>
- شریعت، سیده بهناز. (۱۳۹۸). جایگاه خلق آثار توسط طرفداران در حقوق مالکیت ادبی و هنری با تأکید بر نظام حقوقی ایالت متحده آمریکا، استرالیا و ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه حقوق خصوصی. دانشکده حقوق و علوم سیاسی. دانشگاه علامه طباطبائی.
- صالحی مازندرانی، محمد و محمدی، عمید. (۱۴۰۰). حمایت حقوقی از شخصیت‌های خیالی (کاراکترها) در آمریکا؛ رهاوردی برای حقوق ایران، مطالعات حقوق تطبیقی، ۲(۱۸)، ۱۹۱-۲۱۸.
<https://doi.org/10.22059/jcl.2020.300374.633987>
- معینی، حامد و قادری، مریم‌السادات. (۱۳۹۲). دکترین ادغام و دکترین نمای اجباری در مالکیت ادبی - هنری. حقوق پزشکی، ۱۷۹-۲۰۱.
<http://ijmedicallaw.ir/article-1-542-fa.html>
- Abdel-Khalik, J. (2018). Scènes a Faire as Identity Trait Stereotyping. *Bus. Entrepreneurship & Tax L. Rev.*, 2(2), 241.-273. <https://ssrn.com/abstract=3344757>
- Adler, M. (2008). Harry Potter author wins Suit Over Lexicon book. NPR. Retrieved October 21, 2023 from <https://www.npr.org/2008/09/09/94407484/harry-potter-author-wins-suit-over-lexicon-book>
- Bandali, N. (2019). I Wrote This, I Swear!: Protecting the "Copyright" of Fanfiction Writers from the Thievery of Other Fanfiction Writers. *J. Pat. & Trademark Off. Soc'y*, 101(2), 274-312.
<http://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/jpatos101&i=278>
- Bartholomew, M. (2000). Protecting the Performers: Setting a New Standard for Character Copyrightability. *Santa Clara L. Rev.*, 41(2), 341-378.
<http://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/saclr41&i=363>
- Bavana, K. (2021). Protection of Fictional Characters in IPR. *Jus Corpus LJ*, 2(3), 320-333.
<https://www.juscorpus.com/wp-content/uploads/2022/03/64.-K.Bavana.pdf>

- Bufithis, G. (2021, June 1). The copyright gunfight at the O.K. corral: A "Fistful of dollars" vs "Rango" before the Court of Rome. Gregory Bufithis.
- Retrieved November 29, 2023 from <https://www.gregorybufithis.com/2021/06/01/the-copyright-gunfight-at-the-o-k-coral-a-fistful-of-dollars-vs-rango-before-the-court-of-rome/>
- Buttler, G. F. (2008). Warner Bros. Entertainment and JK Rowling v. RDR Books and Does 1-10 575 F. Supp. 2D 513. *DePaul J. Art Tech. & Intell. Prop. L.*, 19(2), 421-434.
- <https://via.library.depaul.edu/jatip/vol19/iss2/8/>
- Cai, X. (2018). Fan fiction, copyright infringement, and fair use in US copyright law. *Publishing in Action*, 1(4), 126-135. <https://ojs.scholarsportal.info/ottawa-school/index.php/PA/article/view/117>
- Coe, S. J. (2011). The story of a character: Establishing the limits of independent copyright protection for literary characters. *Chi.-Kent L. Rev.*, 86(3), 1305-1329.
- <https://scholarship.kentlaw.iit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3818&context=cklawreview>
- Crownllp. (2022). Copyright protection and infringement of fictional characters. Crown, LLP. Retrieved November 20, 2022 from <https://crownllp.com/blog/copyright-protection-and-infringement-of-fictional-characters/>
- Davidow, L. L. (1983). Copyright Protection for Fictional Characters: A Trademark Based Approach to Replace Nichols. *Colum.-VLA Art & L.*, 8(4), 513-574.
- <http://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/saclr41&i=363>
- De Biswas. K. (2004). Copyrightability of Characters. *Journal of Intellectual Property Rights*. Vol 9(2). 149-156.
- https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Copyright%2C%20ability%20of%20characters&publication_year=2004&author=S.K.D.%20Biswas
- European Commission, Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises. (2022). European IP Helpdesk factsheet: copyright essentials, Publications Office of the European Union. from <https://data.europa.eu/doi/10.2826/864141>.
- European Innovation Council and SMEs Executive Agency. (2021). Western copyright infringement and the Vatican faces copyright infringement. European Commission. Ip Helpdesk. Retrieved October 24, 2023 from https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/news-events/news/western-copyright-infringement-and-vatican-faces-copyright-infringement-2021-06-22_en

- European Union Intellectual Property Office (EUIPO). (2022). Recent European case –law on the infringement and enforcement of intellectual rights.
From https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/New_Case_Law_en.pdf
- Feldman, D. B. (1990). Finding a home for fictional characters: A proposal for change in copyright protection. *Calif. L. Rev.*, 78(3), 687–720. <http://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/calr78&i=700>
- Flood, A. (2020). Lawsuit Over “Warmer” Sherlock Holmes Depicted in Enola Holmes Dismissed. *The Guardian*. Retrieved October 21, 2023 from <https://www.theguardian.com/books/2020/dec/22/lawsuit-copyright-warmer-sherlock-holmes-dismissed-enola-holmes>
- Foley, K. M. (2008). Protecting fictional characters: Defining the elusive trademark–copyright divide. *Conn. L. Rev.*, 41(3), 921–960.
https://digitalcommons.lib.uconn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1019&context=law_review
- Girardello, G. (2022). Another shot for Rango (but, incidentally, the “Fair use” defence in Italy has been shot too): Rome Appeal Court confirms there is no misappropriation nor infringement of the “Man with no name” character. The IPKat.
Retrieved October 24, 2023 from <https://ipkitten.blogspot.com/2022/09/another-shot-for-rango-but-incidentally.html>
- Heitmann, M. (2015). Have You Seen Sam Spade?: How Literary Characters Are Denied Proper Copyright Protection. *Law School Student Scholarship*, 794(1). 1–28.
https://scholarship.shu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1810&context=student_scholarship
- Jha, R. (2020) The Doctrine of Scène À Faire in Copyright Law. *Asia Pacific Law & Policy Review*, 6(1) 245–257. <https://thelawbrigade.com/wp-content/uploads/2020/10/Ritvik-Jha-APLPR.pdf>
- Judge, E. F. (2009). Kidnapped and Counterfeit Characters: Eighteenth–Century Fan Fiction, Copyright Law, and the Custody of Fictional Characters. In *Originality and Intellectual property in the French and English Enlightenment* (pp. 22–68). Routledge.
- Kundle, Sh. (2022) Fanfiction, fan–culture, fan art, and copyright law. Khurana And Khurana Advocates and IP Attorneys. Retrieved January 26, 2023 from <https://www.khuranaandkhurana.com/2022/03/30/fanfiction-fan-culture-fan-art-and-copyright-law/>
- Kurtz, L. A. (2013). Fictional characters and real people. *U. Louisville L. Rev.*, 51(3), 435–482.
https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/branlaj51§ion=23

- Labaume, V. (2021). The protection of fictional characters under EU intellectual property law. *Stockholm Intellectual Property Law Review*, 4(2), 34-47. <https://publicera.kb.se/siplr/article/view/14092>
- Lim, T. P. (2018). Beyond Copyright: Applying a Radical Idea-Expression Dichotomy to the Ownership of Fictional Characters. *Vand. J. Ent. & Tech. L.*, 21(1), 95-144. <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/jetlaw/vol21/iss1/2>
- Liu, S. (2021). Rights limitation in digital age: reform of fair use in copyright law. Singapore:Springer. <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=4fpFEAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR5&dq=+Rights+Limitation+in+Digital+Age:+Reform+of+Fair+Use+in+Copyright+Law&ots=h74eZ8oHtO&sig=SJr43-iOi-9G98QCNV8Be5Vi5gU>
- McCutcheon, J. (2018). Works of Fiction: The Misconception of Literary Characters as Copyright Works. *J. Copyright Soc'y USA*, 66(1), 115-160. https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/jocoso66§ion=8
- Muthoharoh, D. A. (2021). Iconic Fictional Object as Separately Copyrighted Work from the Original Work. *Jurnal Media Hukum*, 28(1), 57-74. <https://doi.org/10.18196/jmh.v28i1.11045>
- Niro, D. D. (1992). Protecting Characters Through Copyright Law: Paving a New Road Upon Which Literary, Graphic, and Motion Picture Characters Can All Travel. *DePaul L. Rev.*, 41(2), 359-394. https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/deplr41§ion=20
- O'Neill, K. (2012). The Content of Their Characters: JD Salinger, Holden Caulfield, Fredrik Colting. *J. Copyright Soc'y USA*, 59(2), 291-346. https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/jocoso59§ion=17
- Cambridge. (n.d.). Fan fiction. In DictionaryCambridge.org. [from https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fanfiction](https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fanfiction)
- O'Rorke, O. (July 12 ,2022). IP update: Only fools case finds that del boy is a literary work. Farrer & Co. Retrieved November 27, 2022 from <https://www.farrer.co.uk/news-and-insights/ip-update-only-fools-case-finds-that-del-boy-is-a-literary-work/>.
- Pandey, V. (2015). India: The Relevance of Doctrine of Scène À Faire in Copyright Law. Retrieved February 7, 2023. [from https://www.mondaq.com/india/copyright/365210/the-relevance-of-doctrine-of-sc%C3%A8ne-%C3%A0-faire-in-copyright-law](https://www.mondaq.com/india/copyright/365210/the-relevance-of-doctrine-of-sc%C3%A8ne-%C3%A0-faire-in-copyright-law).

- Rajkumari, Y. (2021). Analysis of the copyright infringement case between a fistful of Dollars vs Rango. iPleaders. Retrieved November 22, 2022 from <https://blog.ipleaders.in/analysis-of-the-copyright-infringement-case-between-a-fistful-of-dollars-vs-rango>
- Petra (2016). George R.R. Martin talks about fan fiction, advises aspiring writers and dragon community for breaking news, casting, and commentary. Watchers on the Wall. Retrieved November 22, 2022 from <https://watchersonthewall.com/george-r-r-martin-talks-fan-fiction-advises-aspiring-writers-discusses-reasons-killing-off-characters>
- Rosenblatt, E. L. (2015). The Adventure of the Shrinking Public Domain. *U. Colo. L. Rev.*, 86(2), 561-629. <https://scholar.law.colorado.edu/lawreview/vol86/iss2/5>
- Sandler, L. (2021). What Is Standard Tomorrow, May Not Have Been Today: An Argument for Claiming Scènes a Faire. *U. Miami L. Rev.*, 76(1), 377-418. <https://repository.law.miami.edu/umlr/vol76/iss1/9>
- Stratton, K. (2022). Property Law-Horror, Inc. v. Miller: The Lurking, Underlying Work Beneath Crystal Lake!. *W. New Eng. L. Rev.*, 44(3), 367-402. <https://digitalcommons.law.wne.edu/lawreview>
- The Return of the Pink Panther (1975): United Artists v. Ford. (2019). filmsuits.com. Film Suits. Retrieved November 15, 2022 from <https://filmsuits.com/the-return-of-the-pink-panther/>.
- Thomas, A. J., & Weiss, J. D. (2013). Evolving Standards in Copyright Protection for Dynamic Fictional Characters. *Comm. Law.*, 29(3), 9-15. https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/comlaw29§ion=63
- Timmer, J. (2019). Jon Snow Lives! Glenn Dies! When Revealing Plot Twists Constitutes Copyright Infringement. *Vand. J. Ent. & Tech. L.*, 22(3), 587-625. <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/jetlaw>
- Turner, J. L. (1982). It's a Bird, It's a Plane or Is It Public Domain: Analysis of Copyright Protection Afforded Fictional Characters. *S. Tex. LJ*, 22(2), 341-354. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/stexlr22&div=21&id=&page=>
- Walker, R. K. (2020). Breaking with Convention: The Conceptual Failings of Scènes a Faire. *Cardozo Arts & Ent. LJ*, 38(2), 435-472. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/caelj38&div=18&id=&page=>
- Wax, Sh. (2020). Netflix and the case of Enola Holmes. Gottlieb, Rackman & Reisman, P.C. Retrieved November 12, 2022 from <https://grr.com/publications/netflix-faces-infringement-suit-over-enola-holme>.

Wu, T. (2003). Harry Potter and the International Order of copyright. Slate Magazine. Retrieved November 22, 2022 from <https://slate.com/news-and-politics/2003/06/harry-potter-and-the-international-order-of-copyright>

[In Persian]

Imani, A. (2003). Fair Use of Another's Work: An Important Exception to Copyright. Legal Researches, 2(3). 193-212. https://jlr.sdil.ac.ir/article_44840.html

Mr. Khan became the owner of the radio station. (2018). Jahan News. Retrieved April 14, 2024 from <https://www.jahannews.com/news/607300/%D8%AC%D9%86%D8%A7%D8%A8-%D8%AE%D8%A7%D9%86-%D9%85%D8%A7%D9%84%DA%A9%DB%8C%D8%AA-%D8%B5%D8%AF%D8%A7-%D8%B3%DB%8C%D9%85%D8%A7-%D8%AF%D8%B1%D8%A2%D9%85%D8%AF>

Zahedi, M., & Sharifzadeh, S. (2021). Freedom of Expression and Idea-Expression Dichotomy. *The Quarterly Journal of Public Law Research*, 71(23), 95-127. <https://doi.org/10.22054/qjpl.2021.56622.2518>

Shakeri, Zahra. (2015). A Fair Use of Literary and Artistic Works: Right for The Public. *Private Law Studies*, 45(2), 207-223. <https://doi.org/10.22059/jlq.2015.54445>

Shariat, S. B. (2018). The position of Fan Fiction in literary and artistic property rights with emphasis on the legal system of the United States of America, Australia and Iran. Master's thesis of the private law department. Faculty of Law and Political Sciences. Allameh Tabatabai University.

Salehi Mazandarani, Mohammad and Mohammadi, Omid. (2021). Legal Protection of Fictional Characters in American Law; The object lesson for Iranian Law, *Comparative Law Studies*, 12(1). 218-191. <https://doi.org/10.22059/jcl.2020.300374.633987>

Moeini, H., & Ghaderi, M. (2014). Merger doctrine and scènes à faire doctrine in literary and artistic property. *Journal of Medical Law*, 7(1), 179-201. <http://ijmedicallaw.ir/article-1-542-fa.html>

COPYRIGHTS

©2025 by the authors. Published by University of Science and Culture. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

